लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

खनियाबास गाउँपालिका, धादिङ

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

खनियाबास गाउँपालिका, धादिङ

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि (VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्धन गर्ने विश्वसनीय सार्वजनिक संस्था

(Be a Credible Public Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य (MISSION)

स्वतन्त्र एवम् गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide Independent and Quality Audit Service)

मूल्य मान्यता (Core Values)

स्वतन्त्रता	*(Independence)*
निष्ठा	*(Integrity)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखा कानुन बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा २ मा महालेखापरीक्षकले प्रत्येक स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी अलग अलग लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण गर्दा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५, नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका, महालेखापरीक्षकको वार्षिक लेखापरीक्षण योजना र स्थानीय तहसँग सम्बन्धित ऐन, नियमलाई आधार लिइएको छ। सोहीबमोजिम स्थानीय तहको २०८१।८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्दा देखिएका बेहोरा उल्लेख गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सो उपर प्राप्त प्रतिक्रियासमेत सम्बोधन गरी राय सहितको प्रतिवेदन जारी गरिएको छ।

वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानुनको परिपालना, राजस्व प्रक्षेपण तथा बजेट निर्माण, योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन तथा विकास निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आय परिचालन, जनशक्ति व्यवस्थापन, जिम्मेवारी एवं जवाफदेहितालगायतका विषयहरूको अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गर्नुका साथै स्रोत साधनको प्राप्ति, उपयोग एवं परिचालन सन्दर्भमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यान्वयनयोग्य सुझाव प्रदान गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

सबै स्थानीय तहको स्थलगतरूपमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी लेखापरीक्षणको क्रममा देखिएका बेहोरा उपर स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा जिम्मेवार कर्मचारीहरूसँग छलफलसमेत गरिएको छ।

यस वर्ष सामान्यतया स्थानीय तहमा कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक कानुन निर्माण पूर्ण रूपमा नभएको, विद्यमान कानुनको पूर्ण परिपालना हुन नसकेको, बजेट अनुशासन कमजोर रहेको, आन्तरिक आय न्यून रहेको, करदाताको अभिलेख व्यवस्थित नभएको, आन्तरिक आयलाई व्यवस्थित गर्न नसकिएको, प्रशासनिक खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, योजनालाई खण्डीकृत गरी कार्य गर्ने गरेको, वर्षान्तको खर्च उच्च रहेको, आयोजनाको प्राथमिकीकरण गरेर बजेट विनियोजन नभएको, निर्माणको सुनिश्चितता नभएका आयोजनाहरूको समेत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरिएको, जटिल प्रकृतिका कार्यहरूसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्दा सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेको, स्वीकृत दरबन्दी बेगरका कर्मचारीसमेत करारमा नियुक्ति गरेको, सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख तथा संरक्षण र उपयोग प्रभावकारी रूपमा हुन नसकेकोले आन्तरिक नियन्त्रण र लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन एवं बेरुजु फर्स्यौटमा सुधार गर्नुपर्ने लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

लेखापरीक्षणबाट उल्लेख गरेका बेहोराको समयमा नै फर्स्यौट तथा सुझावहरूको कार्यान्वयनबाट वित्तीय अनुशासनमा अपेक्षित सुधार गरेर स्थानीयतहबाट हुने विकास निर्माण तथा समग्र कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

अन्तमा, स्थानीय तहको लेखापरीक्षणमा सहयोग पुर्‍याउने पदाधिकारी तथा कर्मचारी लगायत सबै सरोकारवाला प्रति आभार व्यक्त गर्दछु। साथै लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूमा समेत विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राया)

२०८३ वैशाख **महालेखापरीक्षक**

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
Office of the Auditor General
प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशनालय,बागमती प्रदेश
काठमाडौं

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-३०
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/249

श्रीमान् अध्यक्षज्यू,
खनियावास गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय,
धादिङ ।

विषय - लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा (२) बमोजिम त्यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी तयार गरिएको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन यसैसाथ संलग्न गरी पठाइएको व्यहोरा जानकारीका लागि अनुरोध छ ।

(घनश्याम काफ्ले)
नायब महालेखापरीक्षक

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-३०
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/249

श्रीमान् अध्यक्षज्यू,
खनियावास गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय,
धादिङ ।

विषय : लेखापरीक्षण प्रतिवेदन।

१. कैफियत सहितको राय :

हामीले त्यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, स्थानीय संचित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरु समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरी रायसहितको प्रतिवेदन पेस गरेका छौँ ।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक, पेस भएको २०८२ आषाढ ३२ मा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत एवं वार्षिक प्रतिवेदन, बजेटको तुलनात्मक विवरण, स्थानीय सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको स्थानीय तहको एकीकृत वित्तीय विवरणले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन तथा प्रचलित कानुनबमोजिम सारभूत रूपमा सही र यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

२. कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार :

२.१. महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्रलेखामानको ढाँचामा वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्नेमा यस पालिकाले तयार गरेको वित्तीय विवरणमा अन्तरसरकारी अख्तियारी, आन्तरिक आय, विविध कोष लगायतका कारोबार समावेश गरेको छैन।

२.२. गाउँपालिकाको आय र व्यय तर्फ रु. ९१ करोड ७४ लाख ७ हजारको लेखापरीक्षणबाट रू. २ करोड १६ लाख ९२ हजार बेरुजू देखिएकोमा प्रतिक्रियाबाट रु. ४४ हजार सम्परीक्षण भई असुल गर्नुपर्ने रू. ११ लाख २७ हजार, प्रमाण कागजात पेस गर्नुपर्ने रू. १ करोड २८ लाख १३ हजार, नियमित गर्नुपर्ने रु.७७ लाख ८ हजार गरी जम्मा रु. २ करोड १६ लाख ४८ हजार बाँकी रहेको छ । गत वर्षसम्म कायम बेरुजू रु. १९ करोड ९५ लाख ८७ हजार बेरुजू रहकोमा यस वर्षको थप रु. २ करोड १६ लाख ४८ हजार समेत हालसम्म अद्यावधिक बेरुजू रु.२२ करोड १२ लाख ३५ हजार बाँकी रहेको छ । बेरुजु वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरुजु स्थिति र बेरुजु सम्परीक्षणको बेहोरा यसैसाथ संलग्न छ

२.३.आम्दानी तथा खर्चको स्रेस्ता नगदमा आधारित लेखा प्रणाली अवलम्बन गरेकोले गाउँपालिकाको पेस्की बाहेक सम्पत्ति तथा दायित्व यकिन हुने कुनै जानकारी खुलाएको छैन। हाम्रो लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुनबमोजिम गरिएको छ। वित्तीय विवरण तयार गर्ने स्थानीय तहसँग हामी स्वतन्त्र छौँ । त्यसैगरी स्वीकृत आचारसंहिताको पालना गरी कार्यसम्पादन गरेका छौँ।लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरू हाम्रो राय व्यक्त गर्ने आधारका लागि पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्ने कुरामा कार्यालय विश्वस्त छ।

३. अन्य बेहोरा :

लेखापरीक्षणबाट ऐन नियमको परिपालना, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, स्थानीय वित्त व्यवस्थापन, सम्पत्तिको संरक्षण, स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग, शासकीय प्रवन्ध, स्रोत सुनिश्चितता र बजेट व्यवस्थापन र विकास प्रशासन र सोको कार्यान्वयन, अनुदान वितरण तथा अनुगमन, सेवा प्रवाह, स्थानीय प्रशासन, जवाफदेहिता र सुशासन लगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४. **वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन र लेखा उत्तरदायी अधिकृतको जिम्मेवारी :**

नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानबमोजिम सही र यथार्थ हुने गरी वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा जालसाजी वा अन्य गल्तीका कारण वित्तीय प्रतिवेदन सारभूतरूपमा गलत आँकडारहित स्वरूपमा बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागू गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारमा रहेको छ। गाउँकार्यपालिकाअध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत गाउँपालिकाको वित्तीय प्रतिवेदन प्रक्रियाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार रहेका छन्।

५. **वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणउपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी :**

वित्तीय प्रतिवेदन समग्रमा जालसाजी वा त्रुटिका कारण सारभूत रूपमा गलत आँकडा रहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्वेश्य हो । लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ। लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरिएको छ। यसरी लेखापरीक्षण गरिएको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तर्निहित सीमाहरूका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोबारमा भएका सबै प्रकारका जालसाजी वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुदैन। वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका जालसाजी वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूत रुपमा गलत आँकडा मानिएको छ।

(घनश्याम काफ्ले)
नायब महालेखापरीक्षक

बेरुजु वर्गीकरण

चालु वर्षको बेरुजु

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट समपरीक्षण			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु रकम	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम							
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती		असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएका	प्रमाण कागजात पेश नभएका	जिम्मेवारी नसारेका	सोधभर्ना नलिएका	जम्मा	पेस्की
७२	३२	२,१६,९२,४४९	०	३	४४,२५०	०	७२	२९	२,१६,४८,१९९	११,२६,७००	७७,०८,४६७	१,२८,१३,०३२	०	०	२,०५,२१,४९९	०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष समपरीक्षण	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
धादिङ	१९,९५,८६,६४०	०	०	१९९५८६६४०	०	२,१६,४८,१९९	२२१२३४८३९

बेरुजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र.सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको दफा	बेरुजुको व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
१	२०८१/८२	३१	बढी भुक्तानी :	१५,७५०
२	२०८१/८२	५४	आनिवार्य तथा नि:शुल्क शिक्षा कार्यक्रम :	२८,५००
जम्मा				४४,२५०

खनियाबास गाउँपालिका, धादिङ

(८०३३०५०१३००)

खनियाबास गाउँपालिका , धादिङ

परिचय

१

(क) कार्यालय परिचय :- स्थानीय शासन पद्धति सुदृढ गरी विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यास संस्थागत गर्दै स्थानीय सरकार सञ्चालन गर्न यस पालिकाको स्थापना भएको हो । यस पालिकामा ५ वडा रहेको छ भने क्षेत्रफल १२०.८० वर्ग किलोमिटर तथा १३ हजार ९२२ जनसंख्या रहेको छ । स्थानीय सरकारले संचालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह–अस्तित्व र समन्वयलाई प्रवर्दन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागि ता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु यस नगरपालिकाको उद्धेश्य रहेको छ ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्देश्य :- लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । यस कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानुनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि :- यस कार्यालयको विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, वित्तीय व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८२।०७।२६ देखि २०८२।०७।२८ सम्म रहेको छ ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्वनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमा रहेका छन् । सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन ।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति :- पालिकाको आय र व्ययतर्फ रु. ९१ करोड ७४ लाख ७ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो को विस्तृत विवरण अनुसूची -१ मा संलग्न छ ।

(छ) लेखापरीक्षणमा परीक्षण गरिएका मुख्य विषयहरु :- लेखापरीक्षण योजना अनुसार परीक्षण गरिएका विषयहरु अनुसूची – २ मा

संलग्न छ ।

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

२ वित्तीय विवरण परीक्षण

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ४ बमोजिम स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका कार्यालयलाई नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त भएको अनुदान, राजस्व बाँडफाँट अन्तर्गत प्राप्त रकम, आन्तरिक आय, ऋण तथा अनुदान र व्ययको विवरण देखिने गरी महालेखापरीक्षकले तोकेको ढाँचामा एकीकृत विवरण तयार गरी सम्बन्धित प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा पठाउनुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले तयार गरेको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण र स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (SUTRA) बाट तयार भएको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं. २७०) यस दफासँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न गरिएको छ ।

२.१ एकीकृत वित्तीय विवरण

(क) एकीकृत आय व्यय : स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६९ र ७२ बमोजिम पालिकाले वित्तिय हस्तान्तरणबाट प्राप्त अनुदान तथा सहायता, आन्तरिक आम्दानी र स्थानीय सरकारबाट सञ्चालन भएका आयोजनाहरू समेतको आयव्यय हिसाबको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को समग्र संचित कोषको संक्षिप्त अवस्था देहायबमोजिम पेश गरेको छ ।

आयतर्फ					व्ययतर्फ		
क.सं	विवरण	रकम	रकम	क.सं	विवरण	रकम	
१	गत वर्षको जिम्मेवारी			१	चालु खर्च		२१९७७७७५५
	क) नगद	०	१०१३६३६४	२	पूँजीगत खर्च		९०८७७६५६
	ख) बैक	१०१३६३६४		३	विभिन्नकोषतर्फको खर्च		२५५८९८८६
	ख.१)सञ्चित कोष खाता	१६१६४०			क) प्रकोपव्यवस्थापन कोष खाता	५७२९५१८	
	ख.२) धरौटीखाता	९८३०४०८			ख) विविधखर्च खाता	१९८६०३६८	
	ख.३) विविधखर्च खाता	१४४३१७			धरौटीफिर्ता		३९९६३१४
२	राजस्व		७८६८४६९१	४	अन्तरसरकारीअन्तियारी		८८५१२७८१
	क) आन्तरिक राजस्व	३७७००८०		५	क) सामाजिक सुरक्षा	८७३०२७८१	
	ख) राजस्व बाँडफाँड	७४९१४६१०	०		ख)स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	१२१००००	
३	वित्तिय हस्तान्तरण संघ		२०३३५९९९८		निकासा फिर्ता		२८६२१७८५
	क) वित्तिय समानीकरण अनुदान	८३१३४५६०		६	क) संघीयनिकासा फिर्ता	१५५७९५६१	
	ख) सशर्त अनुदान	११५८२१०००			ख) प्रदेशनिकासा फिर्ता	१३०४२२२४	
	ग) विशेष अनुदान	४४०४४३८	०	७	मौज्दात		
४	प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान		५२५९९०००		क) नगद		१४७२३८४१
	क) वित्तिय समानीकरण अनुदान	८६५५०००			ख) बैक	१४७२३८४१	
	ख) सशर्त अनुदान	१६९४४०००			ख.१)सञ्चित कोष खाता	०	
	ग) समपुरक अनुदान	२०००००००			ख.२) धरौटीखाता	११४४६५१९	
	घ) विशेष अनुदान	७००००००	०		ख.३)प्रकोप व्यवस्थापन कोष खाता	११३६४१६	
५	विभिन्नकोषतर्फको आय		३२२२८४७७		ख.४) विविधखर्च खाता	२१४०९०६	
	क) प्रकोपव्यवस्थापन कोष खाता	६९०००००		८	हिसाबमिलान नभएको		-९६६२८२
	ख) विविधखर्च खाता	१९७१६०५१					
६	धरौटी खाता		५६१२४२५				
७	अन्तरसरकारीअन्तियारी		८८५१२७८१				
	क) सामाजिक सुरक्षा	८७३०२७८१					
	ख)स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	१२१००००					
	जम्मा		४७११३३७३६				४७११३३७३६

(ख) **स्थानीय तह सञ्चितकोष व्यवस्थापन प्रणाली** : पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को वित्तीय प्रतिवेदन म.ले.प.फा.नं. २७०, प्राप्ति तथा भुक्तानीको एकीकृत बार्षिक प्रतिवेदन देहायनुसारको पेश गरेको छ ।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा २.१ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

२.२

अन्तरसरकारी अख्तियारी : पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कन गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ । आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवदेन गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०.१) तयार गर्नुपर्छ । पालिकाले अन्तरसरकारी अख्तियारी अन्तर्गत प्राप्त भएको सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणको रु. ८७३०२७८१ र स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको रु. १५३०००० गरी जम्मा रु. ८९३१९४०० सुत्रमा लेखाङ्कन नगरेकोले प्रस्तुत वित्तीय विवरणले पालिकाको समग्र कारोबारको सही
र यथार्थ चित्रण गरेको छैन ।

२.३ **फरक हिसाब :** पालिकाले सुत्रबाट तयार गरेको स्थानीय संचित कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०-१) ले सबै कारोबार नसमेटेको कारण लेखापरीक्षणका क्रममा पालिकाबाट भएका सबै कारोबार समेटिने गरी एकीकृत आर्थिक विवरण तयार गर्दा उक्त दुई विवरणमा देहायअनुसार फरक परेको देखिन्छ । सुत्रमा पालिकाको सम्पूर्ण आर्थिक कारोबारहरु समाविष्ट गरी म.ले.प.फा.नं.२७०-१ (प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन) ले पालिकाको समष्टिगत आर्थिक कारोबारको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

क्र.सं.	विवरण	गतवर्षको जिम्मेवारी रु.	यसवर्षको प्राप्ति रु.	यसवर्षको भुक्तानी रु.	बैङ्क मौज्दात रु.
१	एकीकृत आर्थिक विवरण अनुसार	१०१३६३६४	४५५३८४९४७	४५७३७६१७७	१४७२३८४१
२	सुत्र अनुसारको वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०.१)	१०१३३३११	३०५८८०६४१	३१०६५५४११	१०२५१९७४
	फरक	३०५३	१४९५०४३०६	१४६७२०७६६	४४७१८६७

उल्लेखित विवरण अनुसार स्थानीय तह सञ्चितकोष व्यवस्थापन प्रणाली (म.ले.प.फा.नं.२७०) को प्राप्ति तथा भुक्तानीको एकीकृत वित्तीय प्रतिवेदन र पालिकाले पेश गरेको एकिकृत आर्थिक विवरणको तुलनात्मक अध्ययन गर्दा सुत्र अनुसारको वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०.१) अनुसार गत बर्षको जिम्मेवारी रु. १०१३३३११ रहेकोमा पालिकाले पेश गरेको एकीकृत आर्थिक विवरण अनुसार रु. १०१३६३६४ पेश भई रु. ३०५३ बढी जिम्मेवारी देखिएको साथै सुत्र अनुसारको वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०.१) अनुसार बैकं मौज्दात रु. १०२५१९७४ रहेकोमा पालिकाले पेश गरेको एकीकृत आर्थिक विवरण अनुसार रु. १४७२३८४१ पेश भई रु. ४४७१८६७ बढी मौज्दात देखिएको सम्बन्धमा यकिन गर्नुपर्दछ ।

२.४ **घटी जिम्मेवारी सारेको :** स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा गत विगतको बाँकी, यस वर्ष प्राप्ति र भुक्तानी तथा मौज्दात रकम स्पष्ट देखिने गरी हिसाब राख्ने र जिम्मेवारी यकिन गर्नुपर्दछ । गत बर्षको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा एकीकृत आर्थिक विवरण अनुसार रु. १०५८५५७२ मौज्दात कायम भएकोमा पालिकाले पेश गरेको एकीकृत आर्थिक विवरण अनुसार यो बर्षको शुरुमा रु. १०१३६३६४ जिम्मेवारी सारेको विवरण पेश गरेको छ । जस अनुसार लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको भन्दा रु. ४४९२०८ घटी जिम्मेवारी देखिएको सम्बन्धमा पालिकाले यकिन गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	४,४९,२०८

२.५ **कोष प्राप्ति र भुक्तानी :** स्थानीय तह सञ्चितकोष व्यवस्थापन प्रणाली, (म.ले.प.फा.नं.२७०) को कोषहरुको प्राप्ती, भुक्तानी र बाँकीको विवरण र पालिकाले पेश गरेको एकिकृत आर्थिक विवरणको तुलनात्मक अध्ययन गर्दा स्थानीय तह सञ्चितकोष व्यवस्थापन प्रणाली अनुसार विभिन्न कोषतर्फको प्राप्ति रु. २९५०१२७४ रहेकोमा एकिकृत आर्थिक विवरण अनुसार रु. ३२२२८४७७ पेश भई बढी प्राप्ति रु. २७२७२०३ देखिएको साथै स्थानीय तह सञ्चितकोष व्यवस्थापन प्रणाली अनुसार विभिन्न कोषतर्फको भुक्तानी रु. २६२२३९५२ रहेकोमा एकिकृत आर्थिक विवरण अनुसार रु. २५५८९८८६ पेश भई घटी भुक्तानी रु. ६३४०६६ देखिएको सम्बन्धमा यकिन गर्नुपर्दछ ।

२.६ **दाखिला गर्न बाकी :** सञ्चितकोष व्यवस्थापन प्रणाली (म.ले.प.फा.नं.२७०) को प्राप्ति तथा भुक्तानीको एकीकृत वित्तीय प्रतिवेदन अनुसार वर्षान्तमा विभिन्न भुक्तानीहरुमा कट्टी गरेको कर दायित्व रु. २३५३२१७ देखाएको छ । यकिन भई सकेको कर दायित्व लेखापरीक्षण अवधिसम्म पनि दाखिला गरेको पाइएन । अत: उक्त रकम सम्बन्धित खातामा दाखिला गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	२३,५३,२१७

२.७ **हिसाब मिलान नभएको :** पालिकाले पेश गरेको एकीकृत आर्थिक विवरण अनुसार हिसाब मिलान नभएको रु. ९६६२८२ पेश भएकोले हिसाब मिलान गरी प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु

प्रमाण पेश नगरेको	९,६६,२८२

२.८ **बैङ्क हिसाब विवरण :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ७६ अनुसार पालिकाको कारोबार, आय व्ययको लेखा प्रणाली तथा राजस्व र खर्च शीर्षकको वर्गीकरणअनुसार लेखाङ्कन र बैङ्क हिसाब मिलान विवरण (म.ले.प.फा.नं.२१२) तयार गरी हिसाब भिडान गर्नुपर्दछ । स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) को बैंक तथा नगद बाँकीको प्रतिवेदनमा श्रेस्ता र बैकं अनुसारको बाँकीबीच रु. ११८६४४१ फरक परेको सम्बन्धमा यकिन गर्नुपर्दछ ।

क्र.सं.	खाताको प्रकार	श्रेस्ता अनुसारबाकी रु	बैंक अनुसार बाकीरु	फरक
१	नगद	१४१२६३		-१४१२६३
२	ग १.१, आन्तरिक राजस्व खाता	१४१२६३	१४१२६३	०
३	ग १.२, बाँडफाँडबाट प्राप्तराजस्व खाता	-१५०२५३०	०	१५०२५३०
४	ग १.३, आन्तरिक अनुदान खाता	०	०	०
५	ग २.२, चालू खर्च खाता- जोरवर्ष	-१६६९९७२	०	१६६९९७२
६	ग २.४, पुँजीगत खर्च खाता-जोर वर्ष	५६२४३३	०	-५६२४३३
७	ग २.७, विविध खर्च खाता	२७६४९४०	१०६७४३३	-१६९७५०७
८	ग ३.१, स्थानीय तह धरौटीखाता	११४४६५१९	११४४६५१९	०
९	ग ४.१, स्थानीय तह सञ्चितकोष खाता	-४४९२०८	०	४४९२०८
१०	ग ७.२, स्थानीय तह प्रकोपव्यवस्थापन कोष खाता	११७०४८२	११३६४१६	-३४०६६
	जम्मा	१२६०५१९१	१३७९१६३१	११८६४४१

क. स्थानीय तहले संचित कोषमा गत विगतको बाँकी, यस वर्ष प्राप्त रकम र संचित कोषबाट भएको खर्च स्पष्ट देखिने गरी खाता राखेको छैन । सञ्चित कोषको कारोवारको लेखा अध्यावधिक गरी कारोवारलाई पारदर्शी बनाउन आवश्यक देखिन्छ ।

ख. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६(५) मा कार्यालयले स्थानीय सञ्चित कोषमा भएको आयव्ययको चौमासिक शीर्षकगत विवरण तयार गरी संघीय अर्थ मन्त्रालय, प्रदेश अर्थ मन्त्रालय, तथा राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगमा पठाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। कार्यालयले यो वर्ष सञ्चित कोषको चौमासिक हिसाव तालुक निकायमा पठाएको देखिएन। तहगत अनुगमन व्यवस्थालाई क्रियाशील बनाउन कानून बमोजिमका विवरणहरु तालुक निकायहरुमा पठाउनु पर्दछ।

३ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीः

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ७८ वमोजिम स्थानिय तहले आफ्नो कार्यालयबाट सम्पादन हुने कार्य मितव्ययी, प्रभावकारी, नियमितता र कार्यदक्षतापूर्ण ढंगबाट सम्पादन गर्न वित्तीय प्रतिवेदन प्रणालीलाइ विश्वसनिय बनाउन र प्रचलित कानून बमोजिम कार्यसम्पादन गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले त्यस्तो प्रणाली तयार गरी लागू गरेको पाईएन। जसले गर्दा पालिकाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर रहेको र यस सम्बन्धमा देखिएका केही व्यहोराहरु देहायबमोजिम रहेका छन:

(क) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन को २०७४ दफा ११ अनुसार पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको आधारभुत तथ्यांक संकलन अभिलेखांकन र व्यवस्थापन नगरेको,

(ख) आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७६ अनुसार पालिकाले एक आर्थिक वर्ष भित्र भएको बजेट तथा शिर्षकको अनुगमन तथा मुल्यांकन गरी भौतिक तथा वित्तिय नतिजाको मुल्यांकन गरी प्रतिवेदन तयार नगरेको,

(ग) पालिकाले कार्यक्रमगत तथा योजनागत खाता नराखेको साथै पालिकाबाट यस वर्ष संचालित कार्यक्रम तथा योजनाको कार्यान्यवयन र सेवा प्रवाह समेतको वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति प्रतिवेदन तयार नगरेको,

(घ) अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ बमोजिम मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्नेमा पालिकाले सो बमोजिमको मध्यकालीन खर्चको संरचना तयार नगरेको,

(ङ) विषयगत क्षेत्रमा संचालन हुने कार्यक्रममा बैठक भत्ता, भ्रमण भत्ता, भ्रमण गराउने कार्यक्रम, तालिम गोष्ठी र वितरणमुखि कार्यक्रम तर्फ बढी केन्द्रीत भई वितरणमुखि तरिकाले खर्च गरेको,

(च) कार्यालयले उद्देश्य प्राप्तिमा आइपर्ने सम्भावित जोखिमहरु पहिचान गरि निराकरणको प्रयास गरेको अभिलेख नराखेको,

(छ) सञ्चालित योजनाको सूचना पाटीमा आय-व्यय अपेक्षित र वास्तविक लाभका साथै उपभोक्ताको योगदान र कार्यसम्पादन लगायतका विषयमा स्पष्ट गरी सरोकारवाला सहितको सार्वजनिक सुनुवाई र सार्वजनिक परीक्षणलाई अनिवार्य गर्नु गराउनु पर्नेमा अधिकांशतः पालना नभएको,

(ज) सुशासन व्यवस्थापन तथा सञ्चालन नियमावली, २०६५ को दफा २८ अनुसार नागरिक वडापत्रमा उल्लेखित सेवाहरुको कार्यान्वियन स्थिती अनुगमन गर्न अनुगमन संयन्त्र तय नगरेको,

(झ) दिगो बिकास योजना (२०१५-३०) लाई कार्यान्वियन गर्ने सन्दर्भमा लक्ष्यलाई आन्तरिकीकरण गर्ने र मध्यकालिन लक्ष्यहरु तोकी मुल्याङ्कन गर्ने कार्य नभएको,

(ञ) स्थानीय तहले उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराएकोमा निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने अधिकांश सामानको गुणस्तर परीक्षण नगरेको,

(ट) वातावरण संरक्षणको एकीकृत दीर्घकालीन योजना तयार नगरेको तथा शहरीकरण भैरहेका स्थानलाई मध्यनजर राख्दै फोहोरमैला ब्यबस्थापन स्थल पहिचान एबं कार्ययोजना तयार नगरेको,

(ठ) पालिकाले एक आर्थिक वर्ष भित्र भएको आर्थिक कारोबारको अनुसुची १४ बमोजिमको ढाँचामा वार्षिक प्रतिवेदन तयार नगरेको,

(ड) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १३ अनुसार पालिकाले न्यूनतम दररेट तयार गरी अनुमोदन नगराएको ।

तसर्थ पालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई तोकीए बमोजिम प्रभावकारी र विश्वशनीय बनाइ सेवा प्रवाह सुदृढ बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

४ **बजेट तथा कार्यक्रमः**

यसमा देहायका व्यहोरा देखिएका छन् ।

४.१ **बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा :** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ अनुसार बजेट तयार गर्नु भन्दा पहिले स्रोत अनुगमान तथा वजेट सिमा निर्धारण समिति वनाउने, मध्यकालिन खर्च संरचना तयार गरी स्रोत सुनिश्चित गर्ने, बजेट निर्माण तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गर्ने, आगामी बजेट तयार गर्दा साविकको उपलब्धिको विश्लेषण गर्ने, योजना तथा कार्यक्रमको तथ्यांकको आधारमा प्राथमिकीकरण गर्ने, विगत देखिको दायित्व, बजेट, निकासा खर्च र प्रगति विवरण जस्ता विषय ध्यान दिई बजेट निर्माण गर्ने जस्ता पक्षलाई विचार गरी बजेट तर्जुमा गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । बजेट निर्माण गर्दा स्थानीय आयोजना बैंकमा रहेका र प्राथमिकताक्रममा माथिल्लो श्रेणीमा रहेका आयोजनामा मात्र बजेट प्रस्ताव गर्नुपर्ने लगायतका व्यवस्था आंशिक मात्र कार्यान्वियन भएका छन । यस्ता व्यवस्थाको पूर्ण कार्यान्वयन गरी बजेटलाई गरिवी निवारण गर्ने, आय आर्जन रोजगारी सिर्जना गर्ने, उत्पादनमुलक क्रियाकलापमा विनियोजन हुनुपर्नेमा छिटो प्रतिफल नदिने र गरिवी निवारण एवं रोजगारी सिर्जना नहुने वितरणमुलक क्रियाकलापमा समेत बजेट विनियोजन भएको अवस्था छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐनको पुर्ण कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

४.२ **बजेट सीमा निर्धारण समिति :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६६(७) बमोजिम पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम, अनुदान, ऋण र अन्य आयको प्रक्षेपण तथा सोको सन्तुलित वितरणको खाका र बजेट सीमा निर्धारण गर्न ७ सदस्यीय स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति गठनको व्यवस्था छ । उक्त समितिले आयको प्रक्षेपण, साधनको सन्तुलित वितरणको खाका, बजेटको कूल सीमा, बजेटको क्षेत्रगत सीमा निर्धारण, बजेट तथा कार्यक्रमको प्रथमिकीकरण, विषयक्षेत्रगत बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन तय गर्नुपर्ने लगायतका कार्यहरु सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने व्यवस्था छ । त्यसैगरी आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा निर्धारण गरी प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले बैशाख १५ गतेभित्र पालिकाका विषयगत शाखा तथा वडा समितीलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ । ऐनमा व्यवस्था भएअनुसार बजेट सीमालगायत क्षेत्रगत विषय समेटी बजेट प्रक्षेपण सम्बन्धी नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा एवं सोको पालनामा सम्बन्धित पदाधिकारीको ध्यान जानुपर्दछ ।

४.३ **बजेट पेश पारित र अख्तियारी :** स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा ७१ म स्थानीय तहले आगामी आर्थिक वर्षको राजश्व र व्ययको अनुमान कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई असार १० गते भित्र पेश गर्ने र यसरी पेश भएको बजेट छलफल गरी असार मसान्तभित्र सभाबाट पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सोही ऐनको दफा ७३ मा सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको ७ दिनभित्र स्थानीय तहका प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस स्थानीय तहमा उपाध्यक्षले मिति २०८१।३।१० गते रु. ३९ करोड ७० लाख ४४ हजारको बजेट सभा समक्ष पेश गरेकोमा मिति २०८१।३।१० मा पारित भएको छ । यसैगरी स्थानीय तहका प्रमुखले २०८१।३।३० मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्चगर्ने अख्तियारी प्रदान गरेको छ ।

५ **त्रैमासिक खर्च :**

आर्थिक कार्यविधि तथा वितिय उतरदायित्व नियमावली २०७७ को नियम ३५ बमोजिम स्वीकृत भएको कार्यक्रममा त्रैमासिक प्रगति विवरण वनाई पेश गर्नुपर्ने र त्रैमासिक कार्य लक्ष्य तथा कर्यक्रम बमोजिम कार्य सम्पादन सम्पन्न गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले उपलव्ध गराएको विवरण अनुसार त्रैमासिक खर्चको स्थिति देहाय बमोजिम छ ।

बजेट उपशिर्षक	कुल खर्च	त्रैमासिक खर्च (रकम रु.हजारमा)				
		प्रथम त्रैमासिक	दोस्रो त्रैमासिक	तेस्रो त्रैमासिक	चौथौ त्रैमासिक	आषाढ महिना
पुँजीगत खर्च	९०८७७	१४८५२	२४७८	२१७०७	५१८४०	२६६६१
चालु खर्च	२१९७७५	४०६६८	४२२८४	५५९७०	८०८५३	५६९८७
जम्मा खर्च	३१०६५२	५५५२०	४४७६२	७७६७७	१३२६९३	८३६४८
खर्च प्रतिशत		१७.८७	१४.४१	२५.००	४२.७१	२६.९३

पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरणअनुसार बार्षिक रु. ३१ करोड ६ लाख ५२ हजार खर्च भएकोमा प्रथम त्रैमासिकमा रु. ५ करोड ५५ लाख २० हजार अर्थात १७.८७ प्रतिशत, दोश्रो त्रैमासिकमा रु. ४ करोड ४७ लाख ६२ हजार अर्थात १४.४१ प्रतिशत, तेश्रो त्रैमासिकमा रु. ७ करोड ७६ लाख ७७ हजार अर्थात २५ प्रतिशत र चौथो त्रैमासिकमा रु. १३ करोड २६ लाख ९३ हजार अर्थात ४२.७१ प्रतिशत खर्च गरेको देखिएको छ । आषाढ महिनामा मात्र रु. ८ करोड ३६ लाख ४८ हजार अर्थात २६.९३ प्रतिशत खर्च देखिनुले आषाढमा आएर खर्चको चाप बढेको देखिएकाले सन्तुलित खर्च ब्यवस्थापन भएको देखिएन । स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार त्रैमासिक रुपमा सन्तुलित खर्च हुनेगरी कार्यक्रम कार्यान्वियन गरिनुपर्दछ ।

६ **क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थितिः**

स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा वजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ बमोजिम स्थानीय तहको एकीकृत, समानुपातिक र दिगो विकासका क्षेत्रगत रुपमा समानुपातिक बजेट विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्ने उल्लेख छ । यस पालिकाको २०८१।८२ को क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति देहायअनुसार रहेको देखिन्छ ।

क्र.सं.	क्षेत्र	बजेटरु.	खर्चरु.	खर्चप्रतिशत
१	आर्थिक विकास	१३७८२७००	१०२७२३४०	३.३१
२	पूर्वाधार विकास	१०२६२०६००	७६१३२५८१	२४.५१
३	सामाजिक विकास	१६३५२७०००	१२८४१८१४२	४१.३४
४	संस्थागत विकास सेवा प्रवाह र सुशासन	१९९७०२६२	१४८४६४२३	४.७८
५	अन्य कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक	९७१४३७००	८०९८५९२५	२६.०७
	जम्मा	३९७०४४२६२	३१०६५५४११	

उपरोक्त विवरण अनुसार सभाले विनियोजन गरेको बजेटमध्ये सामाजिक विकासमा सबैभन्दा बढी ४१.३४ प्रतिशत र आर्थिक विकासमा सबै भन्दा घटी ४.७८ प्रतिशत रहेको छ। पूँजी निर्माणतर्फ आयआर्जन, रोजगारी सिर्जना र गरिवीमा कमी ल्याउने कार्यमा बजेट प्राथमिकीकरण गरेको पाइएन । सन्तुलित रुपमा बजेट व्यवस्थापन गरी खर्च हुनुपर्दछ ।

७ **योजना प्राथमिकिकरणः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा २४ बमोजिम स्थानीय तहले योजना बनाउँदा सहभागितामूलक, उत्पादनमूलक र प्रतिफल प्राप्त हुने प्रगतिका योजना छनौट गरि प्राथामिकीकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले स्वीकृत गरी सञ्चालन गरेको अधिकांश योजनाहरु न्यून बजेट भएका र लागत प्रभावी हुने किसिमले संचालन गरेको पाइएन । पालिकाले यस वर्ष संचालन गरेका योजना देहाय अनुसार छन् ।

योजना	रु १ लाख सम्म	रु १ लाख देखि २ लाखसम्म	रु २ लाखदेखि ५ लाखसम्मका	रु ५लाख देखि १० लाखसम्मका	रु १० लाखभन्दा बढीको	जम्मा
पालिकास्तरीय / वडास्तरीय	१८	२७	३८	९	२१	११३

उपरोक्त विवरण अनुसार पालिकाले यस वर्ष जम्मा ११३ वटा योजना संचालन गरेकोमा रु.५ लाख भन्दा मुनिका मात्र ७३.४५ प्रतिशत योजनाहरू रहेका छन् । साना रकमका धेरै योजनाहरू संचालन गर्दा कार्यालयको जनशक्ति वर्षै भरी योजना व्यवस्थापनमा खटिनु पर्ने संचालित योजनाबाट चालु प्रकृतिका कार्यमा बढी खर्च भई लागत प्रभावी नहुने तथा निर्माण कार्यको गुणस्तरमा समेत नकारात्मक असर पर्ने अवस्था तर्फ ध्यान दिनु पर्दछ ।

८ **कानून र निर्देशिका निर्माण र कार्यान्वयन :**

यसमा निम्न व्यहोरा देखिएका छन् ।

८.१ **कानुन निर्माण र कार्यान्वयन :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहहरुले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधिनमा रही नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाई कार्यान्वियनमा ल्याउन सक्ने व्यवस्था छ । जसअनुसार स्थानीय तह सञ्चालनको लागि संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट नमूना कानूनहरु बनाई उपलब्ध गराएकोमा पालिकाले हालसम्म २८ ऐन, ९ नियमावली, ५७ कार्यविधि, ९ निर्देशिका र अन्य ४ नम्स गरी जम्मा १०७ वटा कानुन निर्माण गरी राजपत्रमा प्रकाशन गरी कार्यान्यिवनमा ल्याएको छ । पालिकाले आवश्यकताको आधारमा कानून निर्माण गरि लागु गर्नु पर्दछ ।

८.२ **न्यायिक समिति :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ४६ देखि ५३ सम्म न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र तथा न्याय सम्पादन प्रक्रियाको व्यवस्था गरेको छ । समितिमा परेको उजुरीमध्ये मेलमिलाप प्रकृतिका आधारमा विवाद दर्ता भएको ३ महिनाभित्र टुङ्गो लगाउने व्यवस्था छ । यो बर्ष १० विवाद दर्ता भएकोमा १० वटा फछ्र्यौट भएको विवरण पालिकाले पेश गरेको छ ।

९ **रकमान्तर:**

स्थानीय सरका संचालन ऐन,२०७४ को दफा ७९ मा स्वीकृत वार्षिक बजेटको अधिनमा रही कुनै शीर्षकबाट पुँजिगत शिर्षकमा २५ प्रतिशत नबढाई रकमान्तर गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले यस वर्ष थपघट समेत विभिन्न मितिमा कार्यपालिकाको निर्णयबाट सभाबाट अनुमोदन गरी पुँजिगत तथा चालु शिर्षकका विभिन्न ११० योजना तथा कार्यक्रममा रु. ७ करोड ३६ लाख रकमान्तर गरेको छ । उक्त रकम सुरु ३९ करोड ७० लाख ४४ हजारको तुलनामा १८.५३ प्रतिशत हुन आउँछ । यसरी पटक-पटकको कार्यपालिकाको निर्णय मार्फत रकमान्तर गर्ने कार्य बजेटको सिद्धान्त विपरित देखिएकोले यसमा सुधार गर्नुपर्दछ ।

१० **आयोजना बैंक :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ को दफा २४ मा पालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका बिषयमा स्थानीय स्तरको विकासको लागि आवधिक, बार्षिक, रणनीतिगत बिषय, क्षेत्रगत मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन विकास योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने, त्यस्ता योजना संघीय सरकार र प्रदेश सरकारका योजना अनुकूल हुनुपर्ने, विभिन्न अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिई योजना तर्जुमा गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । योजना बनाउदा आर्थिक विकास र गरिबी निवारण प्रत्यक्ष योगदान पुग्ने, उत्पादन मुलक र छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने, जनताको जीवनस्तरमा आम्दानी र रोजगार बढ्ने, स्थानीय स्तरका जनताको सहभागिता जुट्ने, स्वयम् परिचालन गर्न सकिने तथा लागत कम लाग्ने, स्थानीय स्रोत साधन र सीपको अधिकतम प्रयोग हुने, पिछडिएको वर्ग र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ हुने योजना सञ्चालन गनुपर्नेमा पालिकाले हालसम्म आयोजना बैंक बनाई कार्यान्वियनमा ल्याएको पाइएन । आयोजना वैङ्क स्थापना गरी

आयोजनाको छनौट गर्नुपर्ने व्यहोरा गत विगत वर्षको लेखपरीक्षण प्रतिवेदनमा समेत सुझाएकोमा अवस्था यथावत रहेको छ । अत: स्थानीय आयोजना बैंकको अवधारणा कार्यान्वयन गरी आयोजना छनौट र आयोजना व्यवस्थापनमा प्रभावकारिता ल्याउनुपर्दछ ।

११ **गत बर्षको दायित्व भुक्तानी :**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली,२०७७ को नियम ३९ (१५) मा उपनियम १४ बमोजिम दायित्व सिर्जना भई भुक्तानी दिन बाँकीको विवरणमा समावेश भएको खर्च रकममध्ये तलव, महंगि भत्ता र स्थानीय भत्ता, सरुवा भ्रमण खर्च,घर भाडा, पोशाक,खाद्यान्न, औषधि उपचार, बिरामी र बन्दीको सिधा, सेवा निवृत्त सुविधा, स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रममा समावेश भएको कुनै व्यक्ति, फर्म, संस्था वा कम्पनीसँग भएको सम्झौता बमोजिमको रकम जस्ता रकम मात्र भुक्तानी दिन बाँकी रहेमा चालु आर्थिक वर्षको सम्बन्धित बजेट रकमबाट भुक्तानी दिन पुग्ने देखिएमा मात्र भुक्तानी गर्न पाइने उल्लेख छ । पालिकाले यसवर्ष गत वर्षको काम सम्पन्न नभएका विभिन्न ३७ योजना तथा कार्यक्रमहरुको भुक्तानी दिन वाँकी रु. ४ करोड ३२ लाख यो वर्ष भुक्तानी गरेको छ । बार्षिक बजेटले बहुबर्षीय कार्यक्रम स्वीकृत गरेको अबस्थामा बाहेक यस प्रकारको दायित्व सिजर्ना हुने गरी खर्च नगर्ने व्यबस्था मिलाउनु पर्दछ ।

१२ **वित्तीय जोखिम र संस्थागत क्षमता मूल्याङ्कन :**

पालिकाले प्रदान गर्ने सेवाको संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले गरेको स्थानीय तह वित्तीय जोखिम मुल्याङ्कनमा यस पालिकाले आ.व. २०८०।०८१ मा ७४.५ अङ्क हासिल गरेको छ भने स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्याङ्कनमा आ.व. २०८०। ०८१ मा ७८ प्रतिशत अङ्क प्राप्त गरेको पाइयो । पालिकाले क्षमता स्वमुल्याङ्कनका क्रममा संगठन तथा प्रशासन, सेवा प्रवाह, वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन, वित्तीय एवं आर्थिक व्यवस्थापन, सामाजिक समावेशिकरण, वातावरण संरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन र सहकार्य र समन्वय लगायतका विषय क्षेत्रमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ । साथै जोखिम मुल्याङ्कनको क्रममा पत्ता लागेका योजना, बजेट तथा कार्यक्रम व्यवस्थापन, अनुगमन, मुल्याङ्कन तथा लेखापरीक्षण र राजस्व व्यवस्थापन लगायतका विषय क्षेत्रमा भएको जोखिमहरुको अभिलेख राखि नियन्त्रणको लागि कार्य योजना तयार गर्नुपर्दछ ।

१३ **सेवा प्रवाह विवरण :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा स्थानीय तहले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन नियम, नीति बनाउने, योजना तथा कार्यक्रम तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने र सेवा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले सेवा प्रवाहको विवरण उपलब्ध नगराएको यस सम्बन्धमा विश्लेषण गर्न सकिएन ।

१४ **ठेक्का प्रतिस्पर्धा:**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ६९(१) र नियमावली, २०६४ को नियम १४६(२) मा बोलपत्रमा पर्याप्त प्रतिस्पर्धा गराउने व्यवस्था रहेको छ । । पालिकाले यस वर्ष देहायबमोजिमका योजना बोलपत्र मार्फत सम्झौता गरी सञ्चालन गरेकोमा लागत अनुमानको तुलनामा न्यूनतम ३.९० प्रतिशत देखि ३३.६० प्रतिशस सम्म घटी कबोल अंकमा ठेक्का सम्झौता भएको देखिएकोले खरिद कार्य गर्दा निर्माण सामाग्री र निर्माण कार्य गुणस्तरीय समेत हुने गरी खरिद सम्झौता गर्नेतर्फ कार्यालयले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

क्र.स	ठेक्कानं	निर्माणव्यवसायी	कामकोविवरण	लागतअनुमान रु.	सम्झौतारु.	घटीप्रतिशत
१	NCB/ works/ 003/ 2081-82	ओम श्रेष्ठगरिबी जे.भी	बुधुगिलिंचो पक्कि सडक	१९५३१३०४	१५३०१६८५	२१.६६
२	NCB/ works/ 06/ 2081-82	ए.डी.आरकन्ट्रक्सन प्रा.ली	कुरी एक घरएक धारा निर्माण	६८१८५९६	४९०२०२३	२८.११
३	NCB/ works/ 04/ 2081-82	जनआर्दशरोयल जे.भी	कुरीस्वास्थ्य चौकि बरथिङ्ग सेन्टर	२७६८१५७६	१८३७९५३६	३३.६०
४	NCB/ works/ 002/ 2081-82	अनिशा/ रोयलजे.भी	मानेचौतारा चौकि टोल गोदाम विरचेत सडक	१९५०८७३९	१३७१६८२९	२९.६९
५	kNCB/ works/ 07/ 2081-82	ओमकुन्डेश्वर प्रा.ली	मैनानेनयाँबस्ती सिगांग डुन्डुरे जोड्ने बैकल्पिक सडक	२०५२१७६	१९७२०७८	३.९०
६	NCB/ works/ 10/ 2081-82	ओमकुन्डेश्वर प्रा.ली	शीतभण्डारनिर्माण	३२७२३०८	२६४५२७६	१९.१६

१५ **प्रशासकीय संगठन तथा कर्मचारी व्यवस्थापन :**

यसमा देहायका व्यहोरा देखिएका छन् :

१५.१ **तलवि प्रतिवेदन पारित नगरेको :** बागमती प्रदेश, स्थानीय सेवा गठन तथा सञ्चालन ऐन, २०७९ को दफा ६९(५) अनुसार प्रदेश किताबखाना वा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय वा इकाई कार्यालबाट तलबी प्रतिवेदन पारित नगराई तलब भुक्तानी गर्न नहुने व्यवस्था रहेकोमा पालिकाले २३ जना कर्मचारीको तलवी प्रतिवेदन पारित नगरी रु. १ करोड २८ लाख ८५ हजार तलब खर्च लेखेको पाईयो । तलबी प्रतिवेदन पारित नहुँदा ग्रेडसमेत यकिन हुन सकेन । यस सम्बन्धमा विगतका लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा समेत औंल्याईएकोमा सुधार भएको देखिएन । तलबी प्रतिवेदन पारित नगरी खर्च लेख्दा पाउने भन्दा बढी तलब, भत्ता, ग्रेड भुक्तानी हुन सक्ने तथा लेखापरीक्षणको क्रममा भुक्तानीको तुलना गर्न नसकिने भएकोले तलबी प्रतिवेदन पारित गराएर तलब भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

१५.२ **दरबन्दी र पदपूर्ति :** बागमती प्रदेश, स्थानीय सेवा गठन तथा सञ्चालन ऐन, २०७९ को दफा १२(१) अनुसार स्थानीय सेवाको कुनै पद रिक्त भएमा त्यस्तो पद रिक्त भएको मितिले एक महिना भित्रमा पद रिक्त भएको सूचना सम्बन्धित स्थानीय तहले प्रदेश लोक सेवा आयोग र मन्त्रालयलाई दिनु पर्ने व्यवस्था छ । पालिका र अन्तर्गतका निकायहरुमा गाउँ सभाबाट प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित ९७ दरबन्दी स्वीकृत रहेकोमा लेखापरीक्षण अवधि सम्म प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित स्थायी पदपुर्ति २३ र करार पदपुर्ति ६२ गरी कुल ८५ पदपूर्ती भएको देखिन्छ । लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार कार्य व्यवस्थापनका दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिएका लेखा अधिकृत विद्यालय निरीक्षक, कृषि प्रसार अधिकृत लगायतका पद रिक्त रहेका छन् । दरबन्दी बमोजिम जनशक्तिको पूर्णता नहुँदा विषयगत कार्यक्रम सञ्चालन, सेवा प्रवाह तथा पालिकाको समग्र कार्य सम्पादनमा असर परेको स्थिति छ । तसर्थ रिक्त पदहरु यथाशक्य छिटो पूर्ति गरी सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ ।

१५.३ **करार कर्मचारी :** बागमती प्रदेश, स्थानीय सेवा (गठन तथा सञ्चालन) ऐन, २०७९ को दफा १६(१) बमोजिम स्थानीय सेवाका कर्मचारीले गर्नुपर्ने कामको लागि कुनै पनि व्यक्तिलाई करारमा वा ज्यालादारीमा नियुक्त गर्न नपाइने व्यवस्था छ । पालिकाले विभिन्न पदमा करार सम्झौता गरी यस बर्ष ६२ कर्मचारीहरूलाई रु. २ करोड १० लाख २६ हजार खर्च लेखेको छ । पालिकाले सभाबाट स्वीकृत दरबन्दी बाहेक कार्यपालिकाको निर्णयको आधारमा कार्यालय सहयोगी ३ जना र सामाजिक परिचालक २ जना गरी ५ जनालाई प्रति महिना रु.२४००० का दरले बार्षिक रु. १६१०००० भुक्तानी भएको देखिन्छ । स्वीकृत दरबन्दी भन्दा बढी कर्मचारी

नियुक्तिको पुष्ट्याई तथा औचित्य पालिकाले पेश गरेको छैन । जसले गर्दा प्रशासनिक खर्चमा वृद्धि भएको देखिन्छ । स्वीकृत दरबन्दी बेगर कर्मचारी नियुक्त गरी भुक्तानी गर्ने कार्य नियमित नदेखिएको रु.

अनियमित भएको	१६,१०,०००

१५.४ **कर्मचारी कल्याण कोषः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ९१ बमोजिम स्थानीय तहले स्थानीय सेवाका आफ्नो दरबन्दीमा कार्यरत प्रत्येक कर्मचारीले खाईपाई आएको मासिक तलबबाट १० प्रतिशत रकम कट्टा गरी सो रकम बराबरले हुन आउने रकम थप गरी जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यसवर्ष स्थानीय सेवाका कर्मचारीले खाईपाई आएको तलबबाट रकम कट्टा गरी कर्मचारी कल्याण कोषमा रकम जम्मा गरेको छैन । यसले गर्दा पालिकामा नियुक्त भएका कर्मचारीको भविष्यको ठूलो रकमको दायित्वको स्रोत अनिश्चित बनेको छ । स्थानीय सेवाका कर्मचारीको मासिक १० प्रतिशत रकम कट्टा गरि कर्मचारी कल्याण कोषमा दाखिला गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

१६ **सहकारी नियमन :**

सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ७३ अनुसार मासिक, चौमासिक, वार्षिक प्रतिवेदन बुझाउनु पर्ने र सहकारी नियमावली, २०७५ को नियम २८(४), सहकारी संस्थाहरूको सुपरीवेक्षण, निरीक्षण तथा अनुगमन निर्देशिका, २०७८ को दफा ३ मा मासिक प्रतिवेदन प्रत्येक महिना ७ गते भित्र एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) दाखिला गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले उपलव्ध गराएको विवरणअनुसार पालिका भित्र ७ वटा सहकारी संस्था रहेका छन् । पालिका भित्रका सहकारी संस्थाहरूले एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) मा विस्तृत विवरण दाखिला गरेको पाइएन । त्यसैगरी पालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन समेत लेखापरीक्षणका क्रममा पेश भएन । प्रचलित नियमअनुसार प्रणालीमा विस्तृत विवरण दाखिला गर्न लगाई सोको प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्दछ ।

१७ **अनुदान फिर्ता :**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४५(१) मा संघीय सञ्चित कोषबाट प्रदेश तथा स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरणको रकममध्ये सम्बन्धीत आर्थिक वर्षभित्र खर्च नभई बाँकी रहेको सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदानको रकम सोही आर्थिक वर्षभित्र सम्बन्धित प्रदेश तथा स्थानीय तहले संघीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ।। प्राप्त विवरण अनुसार यस वर्ष संघ तर्फको रु. १५५७९५६१ र प्रदेश तर्फको रु १३०४२२२४ गरी जम्मा रु. २८६२१७८५ खर्च नभई बाँकी रहेकोमा पालिकाले २०८२।३।३२ मा फिर्ता गरेको छ ।

स्रोत	अनुदानको प्रकार	आम्दानी रु.	खर्च रु.	बाँकी रु.	निकासा फिर्ता रु.
नेपाल सरकार	शसर्त अनुदान चालु	११३९२१०००	९८५३१२८६	१५३८९७१४	१५४२६७१४
	शसर्त अनुदान पुँजीगत	१९०००००	१७४७१५३	१५२८४७	१५२८४७
	विषेश अनुदान पुँजीगत	४४०४४३८	४४०४४३८	०	०
	जम्मा	१२०२२५४३८	१०४६८२८७७	१५५४२५६१	१५५७९५६१
बागमती प्रदेश	शसर्त अनुदान चालु	५४४३९००	३८१३८८७	१६३००१३	१६३०११३
	शसर्त अनुदान पुँजीगत	११५०००००	१०२४७९४०	१२५२०६०	१२५२०६०
	विषेश अनुदान पुँजीगत	७००००००	४०९२३६५	२९०७६३५	२१०७६३५
	समपुरक अनुदान पुँजीगत	२००००००	१२७४७५८४	७२५२४१६	७२५२४१६
	जम्मा	४३९४३९००	३०९०१७७६	१३०४२१२४	१३०४२२२४
कुल जम्मा		१६४१६९३३८	१३५५८४६५३	२८५८४६८५	२८६२१७८५

१८ **विविध खर्च :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ बमोजिम व्ययको बजेट अनुमान आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा विविध खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाको यस वर्षको आन्तरिक आय रु. ३७ लाख ७० हजार लाख रहेकोमा विविध खर्च शिर्षकबाट रु.२२ लाख ३ हजार खर्च गरेको छ, जुन आन्तरिक आयको ५८.४३ प्रतिशत हुन जान्छ । विविध खर्चको प्रयोजन लगायत औचित्य पुष्टि हुने समय, कार्य निर्णय र अतिरिक्त समय काम गरेको हाजिरी समेत खुलाई विविध खर्च नियन्त्रण गर्न पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

१९ **आर्थिक सहायता :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा स्थानीय तहको रकमबाट आर्थिक सहायता, चन्दा, पुरस्कार एवं संस्थागत अनुदान वितरण गर्न पाउने व्यवस्था रहेको देखिंदैन । आर्थिक सहायता वितरण गर्दा पालिकाले स्पष्ट मापदण्ड र कार्यविधी तर्जुमा गरेर मात्र आर्थिक सहायता वितरण गर्नु पर्दछ । पालिकाले यस वर्ष असहाय उपचार, आगलागी पीडितलाई सहयोग लगायतका विभिन्न व्यक्तिलाई रु. १०००० देखि रु. १००००० सम्मका दरले जम्मा जम्मा रु.१४ लाख ९२ हजार आर्थिक सहायता वितरण गरेको छ । पालिकाको आन्तरिक आय रु. ३७ लाख ७० हजार रहेकोमा आन्तरिक आयको ३९.५८ प्रतिशत आर्थिक सहायता खर्च लेखेको देखिएको यस्तो खर्चमा नियन्त्रण गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ । आर्थिक सहायता वापत भुक्तानी गरेको रकममको विववरण पालिकाले वेबसाईट मार्फत सार्वजनिकरण गर्नुपर्दछ ।

२० **पदाधिकारी सुविधा :**

स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यको सुविधा सम्वन्धी ऐन, २०७५ को दफा ३(क) मा गाउँपालिका, नगरपालिका, उपमहानगरपालिका र महानगरपालिकाको अध्यक्ष/प्रमुख, उपाध्यक्ष/उपप्रमुख, वडाध्यक्ष, कार्यपालिका सदस्य र वडा सदस्यले अनुसूची १.क मा उल्लेख भएबमोजिम सुविधा पाउने व्यवस्था भएअनुसार पालिकाले यस वर्ष अनुसूची १ मा उल्लेख भएको पदाधिकारी सुविधा अन्तर्गतका यातायात, टेलिफोन मोबाइल, खाजा, पुस्तक, पत्रपत्रिका, इन्टरनेट, समन्वय भत्ता, खानेपानी बिजुली महशुल, सरसफाइ, मर्मत, अतिथि सत्कार लगायतका शीर्षकमा बार्षिक रु. ४१ लाख ४७ हजार खर्च लेखेको देखिन्छ ।

२१ **सम्पति व्यवस्थापन :**

यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा देहायबमोजिम छन् ।

२१.१ **सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गा संरक्षण उपयोग तथा हक हस्तान्तरण :** स्थानीय सरकार सञ्चाल ऐन २०७४ को दफा ९७ मा नगरपालिका तथा गाँउपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सरकारी सामुदायिक तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको रेखदेख मर्मत सम्भार र संरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार एवं संरक्षणको अभिलेख राखेको पाइएन । पालिका भित्र पर्ने सार्वजनिक जग्गाको विवरण नराखेकोले सार्वजनिक जग्गा अतिक्रमण भएको अवस्था समेत एकीन गर्न सक्ने अवस्था छैन । पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सम्पत्तिको रेखदेख मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गर्नु/गराउनु राख्नु पर्दछ ।

२१.२ **सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणालीको प्रयोग :** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ अनुसार सार्वजनिक निकायले सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (PAMS) लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकामा आ.व २०८१।०८२ सम्ममा सबै शाखा र वडाको एकीकृत जिन्सी अभिलेख देखिने गरी पाम्स प्रणाली लागू गरी सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्नुपर्नेमा सो गरेको पाइएन । खरिद गरेको अधिकांश सामानहरुको खरिद मुल्य नखुलाई जिन्सी दाखिला गरेको तथा जिन्सी सामानको एकीकृत विवरण तथा सहायक जिन्सी खाता अध्यावधिक नगरी वडा कार्यालय तथा विभिन्न संघ संस्थालाई वितरण गरेको पाईयो । पालिका मातहतका विभिन्न शाखा तथा वडा कार्यालयहरुबाट सामाग्री खरिद गरी सो वापत बिल रकम भुक्तानी गरिएकोमा उक्त शाखा तथा वडा कार्यलयमा दाखिला गरिएको जिन्सी सामाग्री अभिलेख कार्यालयको मूल खातामा प्रविष्टी नहुँदा लगत अद्यावधिक नभएको अवस्था छ।यसबाट परेको असर यकिन गरिनु पर्दछ ।

२१.३ **मालसामानको गुणस्तरः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११५ मा सार्वजनिक निकायले आपूर्ति गरिएका मालसामान सम्झौतामा उल्लिखित प्राविधिक स्पेसिफिकेशन र गुणस्तर बमोजिमका भए नभएको निरीक्षण वा परीक्षण गर्नु गराउनु पर्ने निरीक्षण वा

परीक्षण गर्ने निकाय, अधिकारी वा समितिले निरीक्षण वा परीक्षण गरी सकेपछि स्वीकृत र अस्वीकृत मालसामानको विवरण उल्लेख गरी निरीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने त्यस्तो प्रतिवेदनमा जाँच भएको मालसामानको नाम स्पेसिफिकेशन निरीक्षण वा परीक्षणको परिणाम उल्लेख गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तसर्थ मालसामानको प्रकृतिअनुसार तुलनात्मक तालिका वा परीक्षण सूची (check list) सहितको प्रतिवेदन प्राप्त गरी मालसामान दाखिला तथा भुक्तानी गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने देखिन्छ ।

२१.४ **घर जग्गाको लगत :** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम १०२ वमोजिम सरकारी कार्यलयको नाममा रहेको घर जग्गाको लगत राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकासँग घर जग्गा सम्वन्धि विवरण माग गरिएकोमा विवरण प्राप्त भएन । घर जग्गाको लगत सार्वजनिक सम्पति व्यवस्थापन प्रणालीमा हालसम्म अभिलेखिकरण गरेको देखिदैन । पालिकाको नाममा भएका सवै भवन तथा जग्गाको यकिन गरी पालिकाले आफ्नो मातहत भएका सवै भौतिक सम्पत्ति तथा घर जग्गाको अभिलेख अद्यावधिक गरी प्रणालीमा अनिवार्य प्रविष्ट गर्नुपर्दछ ।

२२ **आन्तरिक लेखापरीक्षण :**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७७ (२) मा स्थानीय तहले आर्थिक कारोबारको नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारीताको आधारमा प्रत्येक चौमासिक समाप्त भएको एक महिना भित्र आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने उल्लेख छ । साथै दफा ३ मा आन्तरिक लेखापरीकले औंल्याएका कैफियत सम्बन्धि अधिकारीले अन्तिम लेखापरीक्षण हुनुभन्दा अगावै समपरीक्षण गराउनुपर्नेछ भनी उल्लेख छ ।साथै आन्तरिक लेखापरीक्षण (कार्यविधि,) निर्देशिका, २०६८ को दफा १(६) को उपदफा (ख) मा प्रत्येक चौमासिक अवधि व्यतीत भएको एक महिनाभित्र अनिवार्यरुपमा आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्नुपर्ने र सोही दफाको उपदफा (ग) मा आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको १५ दिनभित्र प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित कार्यालयलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने उल्लेख छ । पालिकाको आन्तरिक लेखापरीक्षकको पद रिक्तताको कारण आ.व. २०८१।०८२ को आन्तरिक लेखापरीक्षण गराएको छैन । कार्यालयले चौमासिक लेखापरीक्षण गरी सोको चौमासिक रुपमा प्रतिवेदन जारी गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

२३ **स्थानीय भत्ता :**

नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयलेच.नं. ५, मिति २०७१/४/२ मा जारी गरेको तलव तथा सुविधा सम्बन्धी पत्रमा स्थानिय भत्ता प्रयोजनको लागि स्थान बर्गिकरणगरी क, ख, ग, घ र ङ जिल्लाहरुको विभाजन गरेको छ । जसअनुसार धादिङ्ग जिल्ला ङ बर्गीकरणमा पर्ने देखिन्छ । अर्थ मन्त्रालयको पुन च.नं. ६८,मिति २०७१।५।२ को परिपत्र अनुसार च.नं. ५, मिति २०७१।४।२ को परिपत्र कार्यान्वयन नगरी साविक बमोजिम नै स्थानीय भत्ता प्रदान गर्नुपर्ने उल्लेख छ । जसअनुसार सो भन्दा अगाडीको परिपत्र भन्नाले २०६६।४।९ को अर्थमन्त्रालय बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखाको परिपत्रलाई आधार मानेरस्थानीय भत्ता दिएको अवस्था छ । उक्त पत्रको स्पष्टिकरण खण्डको बुदा नं. २ मा घ बर्गको ६ कोष भन्दा माथिको दर पाउने जिल्लाकोगाउँ विकास समितिहरुमा धादिङ जिल्लाको वुढाथुम, लापा, फुलखर्क, रिगाँउ, सेर्तुङ, टिप्लङ, झारलाङ, दार्खा र बसेरी गाविस उल्लेख गरेको छ । उक्त तत्कालिन गाउँ विकास समिति मध्ये दार्खा, झार्लाङ जस्ता स्थान स्थान पालिका अन्तर्गत पर्दछ। कार्यालय समेत दार्खामा रहेको छ।उक्त स्थान घ बर्गको स्थानिय भत्ता दिन मिल्दछ । उल्लेखित साविकका गाविस यस पालिका अन्तर्गतको क्षेत्र पर्ने भएता पनि क वर्गमा पर्ने गरी स्थानिय भत्ता भुक्तानी गर्ने कानूनी आधार नदेखिएकोले पालिकाले देहायका कर्मचारीलाई तलबि विवरणसँगै देहाबमोजिमको दरमा भुक्तानी गरेको स्थानीय भत्ता रु.१६०४०९४ स्थानीय भत्ता पाउने आधार, प्रमाण पेश गर्नुपर्ने अन्यथा असुल गर्नुपर्ने रु.

सि नं	नाम	तह	रकम	पाउने	फरक	महिना	बढी वुझेको
१	नवराज श्रेष्ठ	७	१४७६०	१३५०	१३४१०	९	११९४८३
२	आइत बहादुर तामाङ	७	१४७६०	१३५०	१३४१०	१२	१५९३११
३	दुर्गा बहादुर शाही	७	१४७६०	१३५०	१३४१०	१२	१५९३११
४	निराजन तिवारी	५	९६५०	८५०	८८००	६	५२२७२
५	झलक लम्साल	५	९६५०	८५०	८८००	१२	१०४५४४
६	बालिका न्यौपाने	५	९६५०	८५०	८८००	१२	१०४५४४
७	सुस्मिता तिवारी	५	९६५०	८५०	८८००	३	२६१३६
८	सन्ध्या उपाध्याय	५	९६५०	८५०	८८००	१२	१०४५४४
९	विवेक कुमार साह	५	९६५०	८५०	८८००	१०	८७१२०
१०	सुजता शाह	५	९६५०	८५०	८८००	१२	१०४५४४
११	अशोक बाबु श्रेष्ठ	५	९६५०	८५०	८८००	१२	१०४५४४
१२	नरेश वहादुर वोहोरा	५	९६५०	८५०	८८००	६	५२२७२
१३	सरस्वती उपाध्याय	४	८०८०	८३०	७२५०	२	१४३५५
१४	संगीता धिताल	४	८०८०	८३०	७२५०	१२	८६१३०
१५	रोशनी चन्द्र	५	९६५०	८५०	८८००	४.८दिन	३७३९५
१६	सुवास खनाल	७	९०४६	८५५	८१९१	१	८११०
१७	गोविन्द्र प्रसाद लम्साल	६	१४७६०	१३५०	१३४१०	४	५३१०४
२१	धुर्व प्रसाद न्यौपाने	५	९६५०	८५०	८८००	३.१८दिन	३१६८०
२२	दिपक राज जोशी	५	९६५०	८५०	८८००	३.१८दिन	३१६८०
२३	निरज शाहि	५	९६५०	८५०	८८००	३	२६१३६
२४	सुजा गुरुङ	५	९६५०	८५०	८८००	३.१४दिन	३०६७२

२५	छोईसाङ तामाङ	प्र.प्र.अ	१४७६०	१३५०	१३४१०	८	१०६२०७
							१६०४०९४

प्रमाण पेश नगरेको	१६,०४,०९४

२४ **खाजा खर्च :**

अर्थ मन्त्रालयबाट प्रकाशित कार्य सञ्चालन निर्देशिका, २०८१ को नियम ४७ मा खाना/खाजा खर्च उपलब्ध गराउँदा अतिरिक्त समयमा गरिने काम र सोबाट प्राप्त हुने नतिजाको सम्बन्धमा सम्बन्धित लेखा उत्तरदायी अधिकृतबाट प्रमाणित गराईएको हुनुपर्ने र अनिवार्य रुपमा विद्युतीय हाजिरी प्रणालीबाट प्रमाणित गरिएको हुनुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाले अतिरिक्त समयमा काम गरेको र सोबाट प्राप्त नतिजोको अभिलेख वेगर २५ जना कर्मचारीलाइ तलवी विवरणसँगै मासिक खाजा खर्च बापत रु.३००० को दरले रु.४९५००० खर्च लेखेको छ। पालिकाले यस्तो खर्च लेख्दा अतिरिक्त समयमा काम गरेको विद्यूतीय हाजिरी प्रणालीबाट प्रमाणित गराई काम र नतिजाको अभिलेख राखेर मात्र खर्च गर्नुपर्दछ।

२५ **राजस्व व्यवस्थापन :**

यसमा निम्न व्यहोरा देखिएका छन् ।

२५.१ **कर तथा शुल्क असुली :** स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा ५५, ५७, ५८ र ५९ मा एकीकृत सम्पत्ति कर, घरजग्गा कर, घरजग्गा वहाल कर, व्यवसाय कर र वहाल विरौटी शुल्क उठाउने व्यवस्था रहेको छ । ती आय शीर्षकमा आय अनुमान र असुली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छ ।

क.सं.	प्राप्तिकोश्रोत	वार्षिकअनुमानित आय	आम्दानी
१	११३१३ -सम्पती कर	०	५९०
२	११३१४ -भुमिकर/ मालपोत	५००००००	१२०५०६३
३	११३१७ -वहाल कर	१००००००	१७८५६४
४	११३१८ -वहाल विटौरी कर	०	३००
५	११६११ -व्यवसायले भुक्तानी गर्ने	३५०००००	०
६	११६२१ -व्यवसाय बाहेक अन्यले भुक्तानी गर्ने	०	१०००
७	११६९१ -अन्य कर	४१६१८६२	३६३०५९
८	१४१५१ -सरकारी सम्पत्तीको वहालबाट प्राप्त आय	०	३१९५००
९	१४२१२ -सरकारी सम्पतीको बिक्रीबाट प्राप्त रकम	०	१०५००
१०	१४२२३ -शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	३९०४००	२४०००
११	१४२२४ -परीक्षा शुल्क	०	३५१००
१२	१४२२९ -अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१२००००००	१२८१५०
१३	१४२४२ -नक्सापास दस्तुर	०	७७३९
१४	१४२४३ -सिफारिश दस्तुर	०	६६२७९०
१५	१४२४४ -व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	०	२३११००
१६	१४२४५ -नाता प्रमाणित दस्तुर	०	२३०००
१७	१४२४९ -अन्य दस्तुर	४१६७६००	१९३३००
१८	१४२५३ -व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	०	१४३०६३
१९	१४२६२ -विद्युत सम्बन्धी दस्तुर	०	१०००
२०	१४३१२ -प्रशासनिक दण्ड जरिवाना र जफत	२५८९१५२	०
२१	१४३१३ -धरौटी सदरस्याहा	२००००००	०
२२	१४५२९ -अन्य राजस्व	०	१३५००
२३	१४६११ -व्यवसाय कर	०	८७५००
२४	१५११३ -अनुदान फिर्ता	०	०
२५	३२१२१ -नगद	०	१४१२६३
	जम्मा	३४८०९०१४	३७७००८०

पालिका भित्र रहेका करदाताहरुको अभिलेख व्यवस्थित नरहेको एवं बुझाउन ल्याएको अवस्थामा मात्र कर एवं शुल्क बुझ्ने परिपाटी रहेकोले उल्लिखित असुली यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था देखिएन ।तसर्थ आफ्नो क्षेत्रभित्र करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गरी करको

दायारामा ल्याउनु पर्दछ ।साथै पालिकाको असुल गर्नु पर्ने राजस्व बक्यौताको अभिलेख लगत अद्यावधिक राखेको पाइएन । ठेक्का संझौताको शर्तबमोजिम बाँकी रकम समयमानै असुल नगर्नाले आन्तरिक आय प्रभावकारी हुन सकेको छैन ।

२५.२ **राजस्व अभिलेखः** नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानमा स्वीकृत लेखाढाँचामा वित्तिय विवरण सम्वन्धी आवश्यक आर्थिक विवरण तयार गरी लेखापरीक्षणको क्रममा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले करदाता वा सेवाग्राहीबाट प्राप्त हुने राजस्वको सम्वन्धित आय शिर्षक जनाई कम्प्युटरमा अभिलेख राखेतापनि राजश्व जम्माको बैंक दाखिला भौचरको आधारमा म.ले.प फारम नं. २१२ राजस्व आम्दानीको दैनिक गोश्वरा खाता र म.ले.प फा नं २१३ को राजश्व अम्दानि, बैक नगदी किताव तोकिए बमोजिमको ढाँचामा तयार गरी लेखाङ्कन गर्नुपर्नेमा सो कार्य गरेको पाइएन । नियमानुसार खाता तयार गरी राजस्व श्रेस्ता तयार गर्नुपर्दछ ।

२५.३ **आयको अनुमानः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आयसमेतको ब्यवस्थापन गर्न सक्ने ब्यवस्था छ । पालिकाले पेश गरेको आय-व्ययको अनुमानमा आन्तरिक आयतर्फ अनुमानित रु. ३ करोड ४८ लाख ९ हजार हुने प्रक्षेपण गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ मा रु ३७ लाख ७० हजार प्राप्त गरेको देखिएकोले पालिकाले आयको प्रक्षेपण वस्तुपरक र प्रभावकारी गरेको देखिएन । आम्दानीका स्रोतको पहिचान गरी आयको अनुमान यर्थाथपरक बनाई आयआर्जन बृद्धि गर्नेतर्फ विशेष ध्यान दिन आवश्यक देखिएको छ । बहाल कर तथा व्यवसाय कर सम्बन्धमा निम्नानुसार देखिन्छ ।

(क) व्यवसाय कर : स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५८ मा पालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न व्यवसाय गर्ने व्यक्तिबाट व्यवसाय कर उठाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले यस बर्ष व्यवसाय कर रु. ३५ लाख अनुमान गरेकोमा रु. ८७ हजार संकलन गरेको देखिन्छ । पालिकाले गत विगतवर्षहरु तथा यो आर्थिक बर्षमा व्यवसाय कर तिर्नुपर्ने वक्यौता रकमका सम्वन्धमा यकिन गरेको देखिएन । पालिकाको क्षेत्रभित्र रहेका व्यवसायीहरु कर तिर्न आएका वखत मात्र सुचिकृत गर्ने गरेकोले वास्तविक व्यवसायी यकिन गरी अभिलेख अध्यावधिक नभएकाले पालिकाले अनुमान गरेको र संकलन गरेको व्यवसाय कर यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था देखिएन । पालिकाले व्यवसायकर वक्यौताको यकिन गर्ने अभिलेख लाई व्यवस्थित गरी सम्पुर्ण वक्यौता रकम प्रचलित कानून वमोजिम जरिवाना समेत लिई असुल गर्नुपर्दछ ।

(ख) बहाल कर : स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ५७ अनुसार पालिका क्षेत्रभित्र कुनै पनि व्यक्ति वा संस्था वा निकायले घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, जग्गा वा पोखरी पुरै वा आंशिक रूपमा बहालमा दिएमा बहालमा लागेको रकममा घर जग्गा बहाल कर लगाइने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले यो वर्ष वहाल कर रु. १० लाख अनुमान गरेकोमा रु. १ लाख ७९ हजार संकलन गरेको देखिएकोले पालिकाको आयको प्रक्षेपण प्रभावकारी रहेको देखिएन । पालिकाले वहाल कर तिर्ने करदाताको अभिलेख तयार गरी सवै करदाताले वहाल कर तिरे नतिरेको यकिन गरेको छैन । वहाल कर तिर्न आएका वखत मात्र कर असुली गर्ने परिपाटि भएकाले पालिकाले बहाल कर सम्बन्धमा घर सर्वेक्षण गरी तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी करको दायरामा ल्याई आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने गराउने तर्फ ध्यान दिनु पर्दछ ।

२५.४ **आन्तरिक आयः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय समेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ मा संघ र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकमको तुलनामा आन्तरिक आयको स्थिति देहाय बमोजिम छ ।

संघ र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम	आन्तरिक आय रु	आन्तरिक आय प्रतिशत
२५५९५८९९८	३७७००८०	१.४७

उपरोक्त विवरण अनुसार स्थानीय तहमा प्राप्त केन्द्रीय अनुदानबाट भएको खर्चको तुलनामा आन्तरिक आयको हिस्सा १.४७ प्रतिशत मात्र रहेको छ । त्यसैले पालिकाको आन्तरिक आय संकलनको दायरालाई फराकिलो पार्दै आन्तरिक आय बृद्धि गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

२६ **आवधिक योजनाको संशोधन तथा मध्यकालीन संरचना निर्माण निर्माण :**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) बमोजिम सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भर्पाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आवधिक योजनाको सोधन तथा मध्यकालीन संरचना निर्माणका लागि ६९९९५२ को लागत अनुमान तयार गरी ३ वटा परामर्शदातबाट प्रास्ताव माग गरी डेभलपमेन्ट भिजन कन्सल्टेन्ट सँग २०८२।१।७ मा रु. ६९९९२२ मा समंझौता गरी गो.भौ.नं. ५९४।२०८२।२।२९ बाट रु. २००००० भुक्तानी गरेको देखिन्छ । गत आ.व मा समेत सोही कार्यका लागि निरा कन्सल्टिङ्ग ग्रुप्र प्रा.लि. सँग सम्झौता गरी गो.भौ.नं. ४६।२०८०।८।१२ बाट रु. २९८३२० भुक्तानी गरेको देखिन्छ । एउटै कार्यका लागि गत आ.व. मा समेत सम्झौता गरेकोमा सोको प्रतिवेदन माग गरेकोमा पेश भएन । एउटै कार्यका लागि गत आ.व र यस आवमा समेत एउटै कार्यका लागि सम्झौता गरी भुक्तानी गरेको देखिएकोले यस्तो खर्च नियमसम्मत नदेखिएको रु.

अनियमित भएको	२,००,०००

२७ **आर्थिक सहायता :**

१९।२०८१।१।२८, पालिकाले खनियावास गा.पा -४ किन्ताङ्फेदीमा रहेको किन्ताङ्खोलामा बेलिब्रिज छेउको प्रदिप अधिकारीको नामँमा रहको घर टहरा हटाउने र घर टहरा हटाउँदा निजको जस्तापाता साथै सम्पूर्ण सामान प्रभावित भएको हुँदा सामाग्री पन्छाउने कार्यका लागि लागत स्वरुप प्रदिप अधिकारीलाई रु. ४ लाख भुक्तानी दिएकोले लागतको प्राविधिक मुल्यांकन वेगर भुक्तानी गरेको नियमसंगत नदेखिएको रु.

अनियमित भएको	४,००,०००

२८ **गृहणी महिला सशक्तिकरण कार्यक्रमः**

बागमती प्रदेश सरकार गृहणी महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०८० को दफा ६ (१) मा तालिम सञ्चालन गर्दा कम्तिमा १५ दिन देखि ३ महिना सम्म को हुने उल्लेख गरेको छ। पालिकाले यस वर्ष प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रु.१४६१५९६, पालिकाको साझेदारी रु. २९७१२९ र प्रविधि हस्तान्तरण गर्दा सहभागीको लागत साझेदारी रु.११६७६० गरी जम्मा रु.१९५५४८५ खर्च लेखेको छ। जसमा पालिकाले देहायको कार्यक्रम गरी खर्च गरेको छ। पालिकाले कार्यक्रम गर्दा कार्यविधिमा तोकिएको न्युनतम दिन तालिम संचालन गर्नुपर्दछ।

सि.न.	वडा	तालिमको प्रकार	भएको दिन	सहभागी	खर्च
१	३	१० दिने व्यवसायिक मौरी पालन तालिम	१०	६०	६७४२८५
२	३	अध्ययन अवलोका भ्रमण	२ दिन	६०	२४७४००
३	३	मौरी घार र उपकरण वितरण (प्रति सहभागी २ मौरी घार		६०	१०३३८००
जम्मा					१९५५४८५

२९ **नमुना कानुन सम्बन्धमाः**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ मा सम्बन्धीत सार्वजनिक निकायमा उपलब्ध जनशक्तिबाट कुनै काम हुन नसक्ने अवस्थामा परामर्श सेवा लिन सक्ने उल्लेख छ। पालिकाले विभिन्न ऐन तथा कार्यविधी को नमुना तर्जुमा गर्न भनी कोपरेटिभ काउन्सिलिङ एण्ड लिगल रिसर्च सेन्टरलाई रु.२९३८०० भुक्तानी दिएको देखिन्छ। संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट नमुना

कानुनको रुपमा तयार गरेका तथा अन्य पालिकाहरुमा समेत प्रयोगमा आएका कानुन निर्माण गर्न सोहि कानुनलाई स्रोत लिई तर्जुमा गर्नुपर्नेमा पालिकाले परामर्श खरिद गरी सुशासन व्यवस्थापन र संचालन ऐन २०८१, मेलमिलापकेन्द्र सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधी, २०८२, सार्वजनिक जग्गा संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यविधि,२०८२ र धार्मिक तथा सास्कृतिक सम्पदा संरक्षण र संम्वर्दन ऐन,२०८२ गरी ४ वटा कानुनको नमुना तर्जुमाको निम्ति उक्त परामर्शदातालाई भुक्तानी दिएको रु.२९३८०० नियमसम्मत नदेखिएको रु.

अनियमित भएको	२,९३,८००

३० **UG5 कार्यक्रम सम्बन्धमाः**

७६२।२०८२।३।२४ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) बमोजिम सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भर्पाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले मिति २०८२।१।७ देखि २०८२।१।११ सम्म वालविकास शिक्षकहरुलाई श्री निरज शाहि तथा प्रदिप ब्रजचार्यले UG-5 सम्बन्धी क्षमता विकास कार्यक्रम संचलान गरी रु.७००००० खर्च लेखेको छ। लेखापरिक्षणको क्रममा विल भरपाई परिक्षण गर्दा रु. ५९४४५२ बराबरको मात्र विल भरपाई रहेकोले पेश भएको खर्च विल भरपाई भन्दा बढी भुक्तानी भएको रु.१०५५४८ सम्बन्धमा आवश्यक प्रमाण पेश गर्नुपर्ने अन्यथा असुल गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	१,०५,५४८

३१ **बढी भुक्तानी :**

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२७** को निर्णयले रू **१५,७५०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

३२ **उपभोक्ता समिति अभिमुखिकरण कार्यक्रमः**

३४५।२०८१।११।२५ खनियाबास गाउँपालिका कार्यसंचालन निर्देशिका, २०७९ को दफा ३४(झ) मा प्रशिक्षण बापत प्रति सेसन रु.२००० र कार्यपत्र वापत प्रति सेसन रु. १००० दिन सक्ने व्यवस्था छ। पालिकाले विभिन्न मितिमा ६ दिन उपभोक्ता समितिलाई अभिमुखिकरण सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गरेकोमा देहायका प्रशिक्षकले प्रशिक्षण गराए वापत कार्यपत्र संलग्न नगरी प्रति सेसन रु.३००० का दरले भुक्तानी गरेकोले प्रशिक्षण गरेको बिषयवस्तुको कार्यपत्रको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.

क.स	प्रशिक्षकको नाम	प्रशिक्षण गरेको सेसन	प्रति सेसन कार्यपत्रको दर	भुक्तानी कर बाहेक
१	नबराज श्रेष्ठ	१२	१०००	१०२००
२	जीवन गुरुङ	६	१०००	५१००
३	प्रबल तामाङ	६	१०००	५१००
जम्मा				२०४००

प्रमाण पेश नगरेको	२०,४००

३३ **सामाग्री खरिदः**

आर्थिक कार्यविधी तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ अनुसार कार्यालयले मालसामानको खरिद गरी हस्तान्तरण गर्दा सार्वजनिक सम्पति व्यवस्थापन प्रणाली (PAMS) मा राख्नुपर्ने र सम्बन्धीत संस्थाहरुमा हस्तान्तरण फारामको आधारमा खर्च लेख्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले निम्नानुसारका संस्थाहरुलाई आवश्यक विभिन्न सामाहरु रु. ५९६५७१ मा खरिद गरी हस्तान्तरण

गरेकोमा उक्त सामानहरु PAMS मा अभिलेख नभएकोले संस्थागत मालसामान प्राप्त गर्नेहरुको सहायक रजिष्टरमा अभिलेख गरी हस्तान्तरण फारामको आधारमा उपलब्ध गराएको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.

भौचर मिति	सामान प्राप्त गर्नेको नाम	भुक्तानी पाउने	सामानको विवरण	रकम	कैफियत
१४३। २०८२।३। १३	गोम्पोङ्ग समाज तोङपप्यो	धादिङ्ग फर्निचर सेन्टर	वल्व, तार, खाना पकाउने सामाग्री	९९७७९	पाम्स दाखिला र सहायक रजिष्टर नभएको
१४८। २०८२।३। २९	कन्यादेवी आवि	धादिङ्ग फर्निचर सेन्टर	कुर्सि टेबल दराज ऱ्याक	९९८९०	पाम्स दाखिला र सहायक रजिष्टर नभएको
१७७। २०८२।३। २५	स्वास्थ्य संस्थाको लागि औजार तथा उपकरण	सेतीदेवी मेडिसिन सप्लायर्स	स्वास्थ्य उपकरण मेशिन डेन्टल	२९९९०२	पाम्स दाखिला र सहायक रजिष्टर नभएको
१६५। २०८२।३। २४	उज्जवल आमा समूह	धादिङ्ग फर्निसिङ्ग	कार्पेट किचेन ऱ्याक सोफा टेवल	९७०००	पाम्स दाखिला र सहायक रजिष्टर नभएको
जम्मा				५९६५७१	

प्रमाण पेश नगरेको	५,९६,५७१

३४ **खरिद व्यवस्थापन :**

यसमा देखिएका व्यहोराहरु निम्नानुसार छन् :

३४.१ **बार्षिक खरिद योजना/गुरुयोजना :** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ ले सार्वजनिक निकायले तोकेको सीमाभन्दा बढी रकमको खरिद गर्दा तोकिए बमोजिमको खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्ने ब्यवस्था छ । यस्तै सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ७ मा वार्षिक १० करोडभन्दा बढीको खरिद गर्दा गुरुयोजना तयार गर्नुपर्ने नियम ८ मा बार्षिक १० लाखभन्दा बढीको खरिद गर्दा वार्षिक खारिद योजना बनाउनुपर्ने ब्यवस्था छ । पालिकाले बार्षिक खरिद योजना नबनाई यो बर्ष पुँजीगत प्रकृतिको रु. ३७ करोड ८ लाख १२ हजार खरिद कार्य गरेको देखियो । अतः पालिकाले नियमावली बमोजिम खरिद योजना/गुरुयोजना बनाई व्यवस्थित र प्रभावकारी हुने गरी खरिद कार्य गर्नुपर्दछ ।

३४.२ **खरिद कारवाही अभिलेख :** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १४९(१) अनुसार सार्वजनिक निकायले हरेक खरिद कारवाहीको निम्ति छुट्टै फाइल खडा गरी राख्नु पर्ने र उपनियम(२) बमोजिम फाइलमा अन्य कागजातका अतिरिक्त सम्झौता फाइलको पञ्जिका, वोलपत्र वा पूर्वयोग्यताको लागि आव्हान गरिएको सूचना, बोलपत्र, पूर्वयोग्यता वा प्रस्ताव आव्हान सम्बन्धी कागजात, प्रस्तावदाताहरुलाई पठाएको जवाफ, बैठकको माइन्यूट, बोलपत्रको मूलप्रति, पूर्वयोग्य भएका बोलपत्रदाताको योग्यता, मूल्यांकन प्रतिवेदन, सफल वोलपत्रदातालाई पठाएको स्वीकृतिको प्रारम्भिक सूचनाको प्रतिलिपि, असफल बोलपत्रदाताहरुलाई पठाएको सूचनाको प्रतिलिपि, खरिद सम्बन्धी प्रकाशित सूचनाहरु, खरिद सम्झौता, प्रगति प्रतिवेदन, इन्भ्वाइस र निरीक्षण प्रतिवेदन, खरिद सम्झौतामा संशोधन गरिएको भए सो सम्बन्धी कागजात, मालसामान प्राप्ति, निरीक्षण र स्वीकृति लगायतको कागजात, मूल्यांकन प्रतिवेदन र सोसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण कागजात लगायतको विवरण क्रमवद्ध रुपमा राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले खरिदसँग सम्बन्धित कागजातहरु अलग अलग फाइलमा राख्ने गरेको देखियो । अतः नियमावलीले तोके अनुसार सम्पूर्ण कागजातहरु सिलसिलेवार रुपमा एउटै फाईलमा राखी पञ्जिका समेत तयार गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

३४.३ **ठेक्का अभिलेख :** सार्वजनिक निर्माण कार्य गर्ने हरेक निकायले ठेक्का अभिलेख म.ले.प.फा.न.५०७ को ढाँचामा अद्यावधिक गरी राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। निर्माण कार्यको विस्तृत अभिलेखांकनको लागि प्रयोग गरिने ठेक्का ग्यारेन्टीको अवस्था, काम सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति, भेरिएशन लगायतको जानकारी उपलब्ध हुन्छ। तर यस कार्यालयले उक्त विवरण देखिने गरी अभिलेख राखेको देखिएन । अतः स्वीकृत ढाचा अनुसार सवै विवरण खुल्ने गरी ठेक्का अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नुपर्दछ।

३५ **स्वीकृत विना खरिदः**

७८३।२०८२।३।२५ खनियाबास गाउँपालिका कार्यसंचालन निर्देशिका, २०७९ को परिच्छेद ९ मा खरिद गरिने मालसानको माग संकलन गरी प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकृत कर्मचारिबाट स्वीकृत गरेर मात्र खरिद गर्नुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले इलेक्ट्रिक जग ४०, झाडो ३१५, डस्टविन ३१५, पानी छान्ने फिल्टर २५० खरिद गरी वडा नम्बर ३ र ५ का समुदायलाई वितरण गरेको देखिन्छ। तर पालिकाले खरिद गरेको उक्त प्रकियाको खरिद आदेश, खरिद सम्झौता तथा खरिद कार्यदेशमा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले स्वीकृत गरेको देखिदैन। अतः निर्देशिकामा तोके बमोजिम स्वीकृत नगरी खरिद तथा वितरण गरेको भरपाईको आधारमा भुक्तानी दिएको रु. ६७९९५५ नियमसम्मत नदेखिएको रु.

अनियमित भएको	६,७९,९५५

३६ **खरिदमा सम्झौता कार्यान्वयनको अवस्थाः**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १११ अनुसार सार्वजनिक निकायले खरिद सम्झौता कार्यान्वयन गर्दा कार्यालयले खरिद सम्झौता भएपछि सम्बन्धित निर्माण व्यवसायीसँग आवश्यकताअनुसार पोष्ट बिड कन्फ्रेन्स गर्नुपर्नेमा नगरेको, सम्झौता कार्यान्वयनको कार्ययोजना र कार्यतालिका पालना नगराएको, सम्झौता प्रशासन कार्य योजना अनुसार खरिद सम्झौताकौ कार्य योजनाको प्रगति अनुगमन, गुणस्तर पक्षको निरीक्षण र परीक्षण नगराएको, निर्माण व्यवसायीलाई निर्माण कार्यस्थल सुम्पने कार्य, बजेट र लागत लेखा (कस्ट एकाउन्टीङ्ग) को पक्ष लगायत सम्झौता कार्यान्वियनको वित्तीय पक्षको व्यवस्थापन नगरेको र सम्झौता कार्यान्वयनको आवधिक प्रतिवेदन एक तहमाथिको अधिकारी समक्ष पेश गर्ने कार्य प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरेको देखिएन । तसर्थ यस्तो अवस्थामा सुधार हुनुपर्दछ ।

३७ **अन्य संस्थाको खरिद :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ७६ अनुसार स्थानिय तहको बजेट तर्जुमा गर्दा स्थानीय तहको कार्यक्षेत्र भित्र पूर्वाधार विकास तथा दीर्घकालीन पुजी निर्माण हुने कार्यमा खर्च गर्नुपर्दछ । पालिकाले विभिन्न संस्थाको लागि विभिन्न सामाग्री खरिदका लागि खर्च गर्दा भौतिक र वित्तीय अवस्थाको विश्लेषण गरेको देखिदैन साथै खरिद सामाग्रीको उपयोगको प्रभावकारिता सम्बन्धमा अनुगमन समेत गरेको देखिएन । नमुना छनौट गरी परीक्षण गर्दा पालिकाले स्थानिय विकासमा प्राथमिकता आधारमा बजेट बिनियोजन नगरी विभिन्न समहुको खरीद कार्यका लागि बिनियोजन तथा खर्च गरेको देखिएकोले यस्तो खर्चमा नियन्त्रण गर्नुपर्ने साथै खरिद गरिएका समाग्रीको उपयोग सम्बन्धमा अनुगमन गर्नुपर्दछ ।

भौ.नं.	योजना	भुक्तानीपाउने	भुक्तानीरु.
१६६।२०८२।३।२४	च्युल्पागङ्आमा समुह फर्निचर खरिद	च्युल्पागङ्गङ्ग महिला स्वास्थ्य आमा समुह	५००००
११४।२०८२।२।१२	ज्योमोयुङ्बाआमा समुह सामाग्री खरिद	ज्योमोयुङ्बास्वास्थ्य आमा समुह	५९५००
११७।२०८२।२।१३	मेन्दोफेलेआमा समुह सामाग्री खरिद	मेन्दोफेलेआमा समुह	५००००
	जम्मा		१५९५००

३८ **मानेचौतारा चौकीटोल गोदाम बृचेत सडक NCB/worsks-02/2081/82**

मानेचौतारा चौकीटोल गोदाम बृचेत कार्यका लागि रु. १९५०८७३९ (मूल्यअभिवृद्धि करसहित) को लागत अनुमान तयार गरी सूचना प्रकाशन गरी बोलपत्र आह्वान गरेकोमा पेश भएका ५ बोलपत्रमध्ये २ बोलपत्रदातालई प्राविधिक मुल्याङ्कनमा अनुर्तीण गरी सफल बोलपत्रदातामाध्ये सबैभन्दा घटी कवोल गर्ने निर्माण व्यवसायी एरिसा/रोयल जे.भी. सँ २०८१।९।४ मा २०८२।२।२६ मा कार्यसम्पन्न

गर्न रु. १३७१६८२९ मा शुरु सम्झौता रहेकोमा २३.८० प्रतिशत अर्थात रु.३८८६९१३ को भेरियशन भई भेरयशन पश्चात रु. १७९६८४५४ रहेकोमा कार्यालयको २०८२।२।२३ को निर्णयबाट २०८२।३।२० सम्म म्याद थप भई २०८२।३।२० मा रु. १७९५५१९७ को कार्यसम्पन्न भएको देखिन्छ । यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा देहायबमोजिम रहेका छन् ।

३८.१ **भेरियशन :** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५४ तथा नियमावलीको नियम ११८ मा खरिद सम्झौता गर्दाको बखत पूर्वानुमान गर्न नसकिएको परिस्थिति सम्झौता कार्यान्वयनको क्रममा सिर्जना भएमा सोको स्पष्ट कारण खुलाई तोकिएका अधिकारीले कार्यविधि पालना गरी भेरिएशन आदेश जारी गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले निर्माण कार्य अन्तर्गत मेशिनरी वाल र ढलान कार्यमा सम्झौता रकममा २३.८० प्रतिशत भेरियसन गरेको देखिन्छ । ठेक्काको BOQ तयार गर्दा शुरुमै अनुमान गर्न सकिने ढुंगाको गाह्रो लगाउने र ढलान कामलाई प्रदेश सरकारको बजेट भएका योजनामा बजेट फिर्ता हुन नदिने गरी उच्च परिमाणमा रेट नेगोशियसन नगरी भेरियशन गरेको रु.३२२५९७३ नियमतसम्मत देखिएन ।

आईटम	सम्झौता परिमाण	लागत अनुमानको दर	सम्झौता दर	भेरियशन पश्चातको परिमाण	कार्यसम्पन्न परिमाण	भेरियशन प्रतिशत	भेरिशनको भुक्तानी रु.
Stone masonry 1:4	४२.५८	१०९४४	६३००	३१०.५०	३१०.५०	६२९	१९०७२५३
M20	४५१.३५	१२६४५	१००००	५६८.०५	५६८.०५	२५	१३१८७३८
जम्मा							३२२५९७३

३८.२ **बढी कन्टिन्जेन्सी खर्च :** योजनाको सम्झौता गर्दाको बखत कन्टिन्जेन्सी बापत रु. ४६४८१९ स्वीकृत भएकोमा प्रदेश तर्फ ५० प्रतिशत को दरले रु.२३२४०९ खर्च गर्नुपर्नेमा रु. ४१९५८८ खर्च गरेकोले बढी खर्च रु. १८७१७८ अनियमित देखिएको रु.

अनियमित भएको	१,८७,१७८

३८.३ **समपुरक अनुदान :** समपुरक अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१ को दफा १३ बमोजिम प्रदेश तथा स्थानीय तहमा भएको समपुरक अनुदानको वित्तीय हस्तान्तरणको रकम सम्बन्धित आर्थिक बर्षमा खर्च नभई जुनसुकै खातामा बाँकी रहन गएमा त्यस्तो रकम सम्बन्धित प्रदेश तथा स्थानीय तहले अनुदान प्राप्त गरेको आर्थिक बर्षको विनियोजन ऐन बमोजिम सञ्चिय सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाले संचालन उक्त योजनामा रु. १७९५५१९७ को कार्यसम्पन्न भएकोमा पालिकाले ५० प्रतिशत रु. ८९७७५९८५ खर्च व्यहोर्नुपर्नेमा रु. ६६९३००० मात्र व्यहोरेको देखिएको नपुग रु. २२८४५९८ पालिका तर्फ खर्च लेखी प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	२२,८४,५९८

३९ **लिस्नेखोला टिकासुङ् दंचेत खानेपानी योजना NCB/worsks-04/2079/80**

पालिकाले लिस्नेखोला टिकासुङ् दंचेत खानेपानी योजनाका लागि रु. ३४८९४३३१ (मूल्यअभिवृद्धि करसहित) को लागत अनुमान तयार गरी बोलपत्र आह्वान गरेकोमा पेश भएका मध्ये सबैभन्दा घटी कवोल गर्ने निर्माण व्यवसायी एन.एस.एन. कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि. सँग मिति २०७९।१२।५ मा रु. २८४४६४५० मा सम्झौता भई कार्यसम्पन्न गर्ने अवधि २०८१।३।५ रहेकोमा २०८१।१।२५ मा प्रथम रनिङ्ग बिलवापत रु. ५८२५३८३ को कार्य भएको देखिन्छ । यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोराहरु देहायबमोजिम रहेका छन् ।

३९.१ **पेश्की बाँकी :** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११३(३) मा आपूर्तिकर्ता निर्माण व्यवसायी वा सेवा प्रदायकलाई पेश्की दिंदा पेश्की रकम खाम्ने गरी र निजले सम्झौता बमोजिम काम नगरेमा सो निकायले अनुरोध गरेपछि तत्काल त्यस्तो निकायलाई भुक्तानी गर्ने गरी बाणिज्य बैंकबाट जारी भएको जमानतका आधारमा पेश्की दिनुपर्ने व्यवस्था छ । निर्माण व्यवसायीलाई पेश्की वापत रु. २५००००० भुक्तानी भएकोमा लेखापरीक्षण अवधिसम्म पेश्की फस्यौट नभएको तथा सिद्धार्थ बैंकमा रहेको पेश्की जमानत नं.

१६०GTAAP२३०५०३००१ को रु. २५००००० को म्याद मिति २०८२।५।१९ मा म्याद गुज्रेको देखिएकोले पेश्की जमानत अद्यावधिक हुनुपर्दछ ।

३९.२ **पुर्वनिर्धारित क्षतिपुर्ति :** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२० मा खरिद संझौता बमोजिमको काम संझौताको अवधिभित्र पूरा गर्न नसकेमा निर्माण व्यवसायीले सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा निवेदन दिनुपर्ने र कार्यालयले सो निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी गराई कारण उचित लागेमा म्याद थप गर्न सक्ने प्रावधान छ । निर्माण कार्यको म्याद २०८१।३।१५ मा नै सकिएकोमा उक्त कार्यको म्याद थप समेत भएको छैन । कार्यपालिकाको २०८१।११।४ को निर्णयानुसार सम्झौता रु. २८४४६४५० को सम्झौताको शर्त नं. GCC ५५.१ अनुसार अधिकतम २०० दिन सम्मको जरिवाना लगाउने निर्णय भएकोले पालिकाले आगामी रनिङ्ग बिलबाट जरिवाना वापत रु. २८४४६४५ कट्टी गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	२८,४४,६४५

४० **कन्टिजेन्सी खर्च :**

सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम १० (७) अनुसार लागत अनुमान तयार गर्दा लागत अनुमानको ४ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी कन्टिन्जेन्सी खर्च समावेस गर्न सकिने र नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयको निर्णयअनुसार खर्च गर्दा पूँजीगत प्रकृतिको २ प्रतिशत र अन्य सानातिना खर्च २ प्रतिशतभन्दा नबढ्ने गरी खर्च गर्न सकिने ब्यवस्था गरेको छ । कार्यालयबाट योजना कार्यान्वयन गर्ने क्रममा प्रत्येक कार्यक्रम खर्चबाट ३ प्रतिशतका दरले बिलबाट यस्तो रकम कट्टी गर्ने गरेको छ । लागत अनुमान तयार गर्दा कन्टिन्जेन्सिको व्यवस्था गर्न सकिने व्यवस्था भएपनि सो रकम खर्च गर्ने अभिलेख राख्ने एवं प्रतिवेदन गर्ने कार्यविधि तोकिएको छैन । पालिकाले यस बर्ष रु. १७ लाख ५० हजार कन्टिन्जेन्सी खर्च गरेकोमा उक्त खर्चको विवरण खर्च शिर्षक अनुसार राख्नुपर्नेमा सो अनुसार कुन खर्च शिर्षक वा कुन कार्यमा कति खर्च भएको हो भन्न अवस्था छैन । चालु प्रकृतिका कार्यहरु चालु शिर्षकमा बजेट व्यवस्था भएकोमा कन्टिन्जेन्सी तर्फ चालु खर्च गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ। तसर्थ सम्बन्धित निकायले यसको कार्यविधि बनाई खर्च गर्ने गराउने तथा आन्तरिक नियन्त्रण गरी मितव्यियता कायम हुने गरी मात्र खर्च गर्नुपर्दछ ।

४१ **Rubber stone masonary :**

सडक र पदमार्ग सम्बन्धी कार्यको संरचना तयार गर्दा सडक विभागको नर्म्स, २०७६ बमोजिम कार्य गर्नुपर्नेमा पालिकाले Rubber stone masonary को कार्य गर्दा सडकको नर्म्स अनुसार प्रति घनमिटर रु.४०३९.९२ हुनेमा रु.४१८४ को दर प्रयोग गरी प्रति घनमिटर रु.१४५ ले बढी खर्च लेखेकोले निम्नानुसार सडकमा बढी खर्च लेखेको रु. २४२६५ नियमसम्मत नदेखिएको रु.

भौचर मिति	कार्य	परिमाण घ.मी	बढी खर्च
४९।२०८१।११।४	बोनाङ्गचेन जोङजो दरवार पदमार्ग उ.स.	८५.८८	१२४५२
५०।२०८१।११।२१	डिस्च्याङ्गे देउरालीगड गोरेटोबाटो उ.स.	८१.४७	११८१३
जम्मा			२४२६५

अनियमित भएको	२४,२६५

४२ **कोल्डस्टोर निर्माणः**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२० मा खरिद संझौता बमोजिमको काम संझौताको अवधिभित्र पूरा गर्न नसकेमा निर्माण व्यवसायीले सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा निवेदन दिनुपर्ने र कार्यालयले सो निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी गराई कारण उचित लागेमा म्याद थप गर्न सक्ने प्रावधान छ । संघीय समपुरक अनुदान अनुपात (५०:५०) मा शितभण्डार निर्माण गर्न ३ करोड ११ लाख ४ हजार ५२६ मा निर्माण व्यवसायी कान्तिपथ कन्सट्रक्सन प्रा.ली काठमाडौँ सँग मिति २०८१।२।१७ मा सम्पन्न गर्नेगरी ४० मेट्रिक टन क्षमताको ३०० के.भी.ए ट्रान्सफर्मर जडित कोल्ड स्टोरको सम्झौता सम्पन्न भएकोमा उक्त सम्झौतामा सिभिल स्ट्रक्चरको मात्रै कार्य रहेपनि लेखापरिक्षणको अवधिसम्म उक्त कार्यको सम्पन्न प्रतिवेदन पेश नभएको र म्याद थप समेत नभएकोले

नबिल बैङ्क धादिङबेशीको रु. १५५५२०० को कार्य सम्पादन जमानत २७ जुलाई २०२५ मा नै म्याद समाप्त भएकोले थप जमानतको म्याद पेश गर्ने र लेखापरिक्षण अवधि सम्म म्याद थप पनि नभएको र प्रगति कार्यमा कुनै सुधार समेत स्थलगत रुपमा नदेखिएकोले तोकिएको सम्झौता अवधिमा कार्य सम्पन्न नभएको तथा म्याद थप समेत नभएकोमा यस सम्बन्धमा यथार्थ एकिन गरी पालिकाले खरिद नियमावली तथा सम्झौताको शर्त बमोजिम पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति सम्बन्धी आवश्यक निर्णय गर्नुपर्दछ । साथै पालिकाले यस सम्बन्धमा नियमानुसार म्याद थप गरी कार्य सम्पन्न गराउनुपर्दछ ।

४३ **बुधु- ग्लिनचोक सडकः**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५९ मा निर्माण व्यवसायीले सम्झौता बमोजिमको काम पुरा नगरेकोमा सार्वजनिक निकायले त्यस्तो सम्झौता जुनसकै बखत अन्त्य गरी जमानत जफत हुने र बाँकी कार्य पुरा गर्न आवश्यक पर्ने रकम सरकारी बाँकी सरह असुलउपर गर्ने व्यवस्था छ । ठेक्का नम्बर ००३।२०८१।०८२ अनुसार बुधु देखि ग्लिनचोक सडकमा आर.सी.सी ढलान, ब्रेस्ट वाल, रिटेनिङ्गवाल, पलम कंक्रिटको नाला सहितको संरचना निर्माण गर्न निर्माण व्यवसायी ओम श्रेष्ठ-गरीबी जे.भी सँग २०८२।३।२० मा सम्पन्न गर्ने गरी रु. १ करोड ५७ लाख १४ हजार मूल्य अभिबृद्धि कर सहित ठेक्का सम्झौता भएकोमा निर्माण पश्चात आर.सि.सि को गुणस्तर परिक्षण गर्दा core cutting मा तोकिएको गुणस्तरको कार्य नभएको आधारमा पालिकाले उक्त निर्माण व्यवसायीको भुक्तानी गरेको छैन । २०८२।३।२६ मा समेत गरी २ पटक अग्रिम जमानत पेस्कि रु. २८ लाख र कार्यसम्पादन जमानत रु. १० लाख ९१ हजार १०० कट्टा गर्न कृषि विकास बैङ्क धादिङ्लाई ताकेता गरेकोमा उक्त बैङ्कले अग्रिम जमानत र कार्यसम्पादन जमानतको रकम खिची संचित खातामा दाखिला नगरेकोले गुणस्तरहिन कार्य गर्ने निर्माण व्यवसायीलाई कालोसूचीमा राखी कार्यसम्पादन जमानत वापत रु. १० लाख ९१ हजार असुल गर्नुपर्ने रु.

असुल गर्नुपर्ने	१०,९१,०००

४४ **निर्माण व्यवसायी मार्फत कार्य गराएको :**

सार्वजनिक खरिद नियमावली,२०६४ को नियम ९७ को उपनियम १० मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायले पाएको काम आफैले सम्पन्न गर्नुपर्ने र कुनै निर्माण व्यवसायी वा सव कन्ट्क्टरबाट काम गराउन सकिने छैन भन्ने उल्लेख छ । कार्यालयले लिस्नो सिङ्ग माथिल्लो सडक निर्माण योजनाका लागि उपभोक्ता समितिसँग रु. ३२४९०१४ मा सम्झौता गरी रु. २९०७९८७ को कार्यसम्पन्न भई गो.भौ.नं. १७।२०८२।३।२४ बाट रु. २९०७९४३ भुक्तानी भएको देखिन्छ । उपभोक्ता समिति आफैले काम नगरी निर्माण व्यवसायी मार्फत काम गराई कार्यालयबाट भुक्तानी हुने रकम बरावर निर्माण व्यवसायीहरुको जे.सि.वि विल राखी भुक्तानी लिने गरेको देखियो । उपभोक्ता समितिसँग केवल प्रक्रिया पुर्‍याउने प्रयोजनको लागि मात्र सम्झौता गरी खर्च लेखेको नियमित नदेखिएको रु.

अनियमित भएको	२९,०७,९४३

४५ **उपभोक्ता समिति तर्फ :**

यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा देहायबमोजिम छन् ।

४५.१ **उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य :** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ४४ मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायवाट निर्माण कार्य गराउँदा वा सो सम्वन्धी सेवा प्राप्त गर्दा रोजगारीको सृजना गर्ने र लाभग्राही समुदायलाई सहभागि हुन सक्ने प्रकृतिका कार्य गराउन वा सेवा लिन सकिने उल्लेख छ । पालिकाले सडक ढलान गर्ने, माटो पुर्ने, ग्रावेल बिछ्याउने, कम्पाउण्ड वाल लगाउने, सामुदायिक भवनहरु बनाउने, मस्जिद मन्दिर निर्माण गर्ने जस्ता कार्य उपभोक्ता समिति मार्फत गराई निर्माण कार्य सम्पन्न गरेको प्राविधिक प्रतिवेदनमा उल्लेख गरेको छ । उपभोक्ता मार्फत सम्पन्न गरिएका आयोजना श्रममुलक र दिगोपना अभिवृद्धि हुने खालको नदेखिएको र योजनाको मुख्य उद्देश्य रोजगारी सृजना गर्ने देखिएन । सार्वजनिक खरिद ऐनमा भएको खरिद सम्वन्धी प्रकृयाको अवलम्वन गर्दै श्रममुलक काम उपभोक्ताबाट र अन्य जटिल तथा निर्माण व्यवसायी प्रयोग गर्नुपर्ने काम प्रतिस्पर्धात्मक विधिबाट सम्पन्न गर्ने तर्फ कार्यालयको ध्यान जान जरुरी देखिएको छ । लेखापरीक्षणको क्रममा तयार गरी उपलब्ध गराएको विबरण अनुसार संघीय र प्रादेशिक हस्तान्तरित कार्यक्रम समेतको उपभोक्ता समितिहरुसंग सम्झौता गरी ९९ योजनाहरुमा यो वर्ष जम्मा रु. ४ करोड ३२ लाख ५ हजार बजेट भुक्तानी भएको बिबरण पेश भएको छ ।

४५.२ **सार्वजनिक परिक्षण :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ वमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेही वनाउन सार्वजनिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले अधिकांश कार्य सडक ढलान गर्ने, माटो पुर्ने, ग्रावेल बिछ्याउने, कम्पाउण्ड वाल लगाउने, सामुदायिक भवनहरु बनाउने, मस्जिद मन्दिर निर्माण गर्ने लगायतका कार्यहरु गरेको छ । यस्ता कार्यको सार्वजनिक सुनवाई र सार्वजनिक परीक्षण गर्ने गरेकोमा यकिन हुन सकिएन । केवल उपभोक्ता समितिहरुको बैठकको माइन्युट रहने गरेको छ । कानुनको पालना गरी उत्तरदायित्व एवं पारदर्शिताको प्रर्बद्धन गर्नुपर्दछ ।

४५.३ **आयोजना हस्तान्तरण :** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ (१२) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायमार्फत निर्माण भएका आयोजनाहरु सम्पन्न भएपछि सोको रेखदेख, मर्मत संभार गर्ने जिम्मेवारी समेत तोकी आयोजनाको स्वामित्व उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायलाई नै हस्तान्तरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । प्राप्त विवरण अनुसार उपभोक्ता समितिमार्फत यो बर्ष ९९ योजनाहरुमा जम्मा रु. ४ करोड ३२ लाख ५ हजार बजेट भुक्तानी योजनाहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गरेको देखिएन । उपभोक्ता समिति मार्फत सम्पन्न गरेका आयोजनाहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण नहुदा आयोजनाको स्वामित्व र मर्मत संभार गर्ने जिम्मेवारी स्पष्ट नहुनुको साथै नियममा भएको व्यवस्थाको कार्यान्वयन नभएको देखिन्छ । नियममा व्यवस्था भए अनुसार उपभोक्ता समिति मार्फत निर्माण कार्य सम्पन्न गराएको आयोजनाहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण हुनुपर्ने र उपभोक्ता समितलाई हस्तान्तरण हुन नसक्ने आयोजनाहरु उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराउन मिल्ने नदेखिएकोले उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण हुन नसक्ने आयोजनाहरु उपभोक्ता समिति मार्फत गराउने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।

४५.४ **उपभोक्ता समितिका वील भरपाईहरुः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७(५) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायले हरेक किस्ताको कामको मूल्यांकन, विल, भरपाई र खर्च प्रमाणित गर्ने अन्य कागजात त्यस्तो समिति वा समुदायको बैठकवाट अनुमोदन गराई सम्बन्धित निकायमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । उपनियम (७) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायले आफूले प्रत्येक किस्तामा गरेको खर्चको विवरण सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । त्यस्तै उपनियम ११ मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायको निर्माण कार्य सम्पन्न पश्चात सम्बन्धित सार्वजनिक निकायले खटाएको प्राविधिक कर्मचारीवाट त्यस्तो कामको जाँचपास गराई त्यस्तो निकायवाट प्राप्त रकम र जनसहभागिता व्यहोरिएको श्रम, नगद वा जिन्सी समेत कुल खर्चको बिबरण सार्वजनिक निकायमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाबाट उपभोक्ता समिति मार्फत संचालित निर्माण कार्यको प्राविधिक विल र खर्च प्रमाणित गर्ने विल बीच सामञ्जस्यता देखिएन । वास्तविक खरिद परिमाण भन्दा घटी/बढि परिमाण देखिएकोले पालिकाले सो सम्बन्धमा यकिन गर्नुपर्दछ ।उपभोक्ता समितिले खरिद गरेको दरभन्दा बढि दर रहेको मू.अ.कर सहितको जिल्ला दररेटको आधारमा मूल्याङ्कन कायम गरी भुक्तानी गर्दा उपभोक्ता समितिलाई निर्माण सामाग्री खरिदमा दिएको मूल्य अभिवृद्धि कर वापतको रकम समेत बढि दरमा मूल्याङ्कन हुँदा उपभोक्ता समितिलाई बीजक मूल्य भन्दा बढी भुक्तानी हुन सक्ने अवस्था छ ।कार्यालयले बिल अनुसारको मूल्यांकन गरी न्यून बिजकीकरणलाई नियन्त्रण गर्न जरुरी देखिन्छ ।

४६ **घटीमा कार्यसम्पन्न :**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११७ मा सार्वजनिक निकायले सम्पन्न गरेको निर्माण कार्य स्वीकार गर्दा सोको प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने र निर्माण कार्यको हकमा कम्तीमा नब्बे प्रतिशत भौतिक प्रगति भएको हुनुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाले देहाय अनुसारका उपभोक्ता समितिसंग सम्झौता गरेकोमा सम्झौता भन्दा उल्लेख्य घटीमा निर्माण कार्य गरेको अवस्थामा समेत कार्यसम्पन्न तयार गरेको देखिएकोले यस सम्बन्धमा कार्यसम्पन्न तयार गर्ने तथा समयमा काम सम्पन्न नगर्ने उपभोक्ता समितिलाई जिम्मेवार बनाउनुपर्दछ । साथै पालिकाले प्रथम वा दोश्रो त्रैमासिक मै सम्झौता गरी समयमा नै सम्झौता अनुसार कार्य पूरा गराएर मात्र कार्यसम्पन्न तयार गरी भुक्तानी दिनुपर्दछ । केही उदाहरण देहाय अनुसार रहेका छन् ।

क्र.सं.	उपभोक्ता समिति	लागत अनुमान रु.	कार्यसम्पन्न रु.	भुक्तानी रु.	कार्यसम्पन्न प्रतिशत
१	अक्थली नमुना गाउँ पर्यटकीय पदमार्ग	४३८४६९	३६५३१३	३११३०६	८३.३२
२	सीङ्चेत देखि बुधुसम्म गोरेटो बाटो निर्माण	२१७२५२	१९२७२२	१६३१०४	८८.७१
३	सीङसरदेखि फेन्हु सम्म रेलीङ सहितको गोरेटो बाटो मर्मत	३२५०४३	२३५९९६	२००७०६	७२.६०
४	टासी आधारभूत विधालयमा घेराबार तथा िसिढी पूर्णता	४३४६४९	३७२४४९	३१६५८२	८५.६९
५	दुङदली गोरेटो बाटो निर्माण	११६३२७	९८९७३	८३२६६	८५.०८
६	प्रशंसा आमा समूह घेराबार	१८९४४४	१६६७४७	१४११४६	८८.०२
७	सिङ्गाङ डुनडुरे अवरोध सडक संचालन	१६२६४६१	१३९६०६९	११८६६०८	८५.८३
८	देवीथान दलीत बस्ति गोरेटो बाटो	१६६१९२	१४६५४९	१२४९६०	८८.१८

४७ **बीमा नगरेको :**

सार्वजनिक खरिद नियमावली,, २०६४ को नियम ११२ मा खरिद सम्झौतामा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक रु २० लाख रुपैयाँ भन्दा बढी मूल्यको निर्माण कार्य गर्ने निर्माण कार्य गर्ने निर्माण व्यवसायीले निर्माण सामाग्री प्रयोग गरिने मेशिन औजार वा प्लाण्ट लगायत निर्माण कार्यको पूर्ण प्रतिस्थापन गर्ने खर्च, निर्माण व्यवसायीले निर्माणस्थलमा ल्याएको आफ्नो उपकरण, त्रुटी सच्याउने अवधिको जोखिम, कुनै कर्मचारीलाई चोटपटक लागेमा वा निजको मृत्यू भएमा हुने जोखिमसमेतको बीमा गराउनु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले देहायका निर्माण कार्य उपभोक्ता समिति मार्फत सम्पन्न गरेकोमा बीमा गरेको नदेखिएकोले नियमावली बमोजिम बीमा गरी जोखिम न्यूनीकरण तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

क्र.सं.	योजना	लागत अनुमान रु.	कार्यसम्पन्न रु.	भुक्तानी रु.
१	अक्थली क्युङ नयाँ ट्र्याक निर्माण	२२९००३९	२९९६३९८	१८४००००
२	सङयुङ किोखम सडक क्रमागत	२१८२७९४	२१५६३६६	१८२८९१५
३	सानी यातोङचेत सिचाई योजना	२९७६८३६	२९५२०३४	२५०८९७६
४	माहुर खानेपानी योजना	२९८११३३	२९४९८९९	२५०७४९०
५	मदन आश्रित भवन निर्माण	३२४८४५८	३२४१४४५	२७५२५९८
६	थम्बु पिहरो नियन्त्रण	२१६४८७८	२१०७७७०	१७९०८८३
७	ब्रादी म्हेनचेत झो.पु,	२८३९७५३	४२९९४५२	२०९८६८९

४८ **उपभोक्ता समितिले गुणस्तर परिक्षण नगराएको :**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११५ अनुसार सार्वजनिक निकायले खरिद सम्झौता कार्यान्वयन गर्दा गुणस्तर पक्षको निरिक्षण र परिक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । उपभोक्ता समिति मार्फत निर्माण गराएका योजनाहरुको दिगोपनाको लागि गुणस्तर परिक्षणको व्यवस्था हुनु पर्दछ ।पालिकाले यस बर्ष उपभोक्ता समितिमार्फत ९९ योजनाहरुमा यो वर्ष जम्मा रु. ४ करोड ३२ लाख ५ हजार गरेकोमा निर्माण कार्यको गुणस्तर सुनिश्चितता गर्न विभिन्न निर्माण सामग्री, निर्माण कार्यको प्रयोगशाला परिक्षण गर्ने, गराउने गरेको पाइएन । यसले गर्दा निर्माण कार्यमा गुणस्तरयुक्त काम भएको आश्वस्त हुन सक्ने अवस्था देखिदैन । नियमावली तथा सम्झौतामा उल्लेख भए अनुसार निर्माण कार्यको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न गुणस्तर परिक्षण हुनु पर्दछ ।

४९ **सवारी भाडा सम्बन्धमाः**

सार्वजनिक खर्चलाइ मितव्ययी तथा प्रभावकारी बनाउने सम्बन्धी मापदण्ड २०८१, को दफा १३ मा सवारी साधनको सुविधा प्रयोग गर्ने सुविधा प्राप्त पदाधिकारीलाई प्रचिलत कानून वा नेपाल सरकरले तोकेको अवस्थामा बाहेक एकभन्दा बढी सवारी साधन उपलब्ध गराइने छैन । साथै उपदफा ५ मा सवारी साधानको उपयोग र व्यवस्थापन गर्दा सवारी साधन सम्बन्धी नेपाल सरकारबाट स्वीकृत मापदण्ड अनिवार्य रुपमा पालना गर्नु पर्ने उल्लेख छ । पालिकाले पदाधिकारी तथा कर्मचारीलाई दुई पाङ्ग्रे सवारी साधन १४ वटा, स्कारपियो १, एम्बुलेन्स १ र १ वटा ब्याक हो लोडर रहेकोमा ति सवारी साधनमा बार्षिक इन्धन वापत रु. २५६५८२० र मर्मत वापत परिक्षण गरिएका विभिन्न भौचर बापत रु. २७८८५३० खर्च गरेको देखिन्छ । कार्यालयले पदाधिकारी तथा कर्मचारीलाई नियमित सवारी इन्धन तथा मर्मत खर्च उपलब्ध गराएको अवस्थामा उपाध्यक्ष र अन्य कार्यालय प्रमुख र कर्मचारिले पालिकाभन्दा बाहिर जाँदा र आशिंक रुपमा सामाग्री ढुवानी प्रयोजनका लागि सवारी भाडामा लिई परिक्षण गरीएका भौचरमा विभिन्न मितिमा ८००० देखि १२००० का दरले जम्मा रु.२९८५००० खर्च गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धमा लेखापरीक्षणको क्रममा छलफल गर्दा पदाधिकारी तथा कर्मचारीले जिल्ला सदरमुकाममा हुने बैठक तथा कार्यक्रममा सहभागि हुन आवश्यक पर्दा सवारी भाडामा लिई खर्च गरेको जनाएको छ । सवारी साधन प्रयोग गर्नेको नाम नामेसी सहित प्रयोजन खुलाएर मितव्ययी तरिकाले अत्यावश्यक कार्यमा मात्र सवारी भाडामा खर्च गर्नुपर्दछ ।

५० **खर्च मितव्ययिता :**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ७१ बमोजिम व्ययको बजेट अनुमान आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा मितव्ययी तवरले गर्नुपर्नेमा पालिकाले निम्नानुसार खर्च लेखेकोमा देखिएका व्यहोरा देहायानुसार छन् ।

५०.१ **अनुगमन तथा भ्रमण खर्च :** भ्रमण खर्च नियमावली २०६४ मा कार्यालयबाट भ्रमण आदेश लिई भ्रमण गर्ने कर्मचारीका सम्वन्धमा म. ले. प. फाराम ९०७ बमोजिम भ्रमण गरेका सबै कर्मचारीका लागि म. ले. प. फाराम ९०८ बमोजिम भ्रमण अभिलेख राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यो वर्ष भ्रमण तथा अनुगमन मुल्याङ्कन कार्यमा रु. १९ लाख ५१ हजार खर्च गरेको देखिन्छ । भ्रमण प्रतिबेदन संलग्न गरेपनि भ्रमणबाट निर्धारित उद्देश्य प्राप्त भए नभएको साथै खर्च प्रभावकारी भए नभएको यकिन गर्न सकिएन । अधिकांश भ्रमणको उद्देश्य र स्पष्ट प्रयोजन कार्यालयकै कामका लागि भएको हो भनी सुनिश्चित हुने विश्वसनीय आधार समेत देखिएन । तसर्थ तोकिएको कानुनी व्यवस्थाको पालना गर्दै भ्रमण खर्चलाई उद्देश्यमुलक बनाउनु पर्दछ ।

५०.२ **इन्धन खर्च :** कार्यालयले सवारी साधन सुविधा पाउने पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुलाई इन्धन उपलव्ध गराउँदा तह अनुसार मासिक रुपमा पाउने डिजेल/पेट्रोल (लिटर) र त्रैमासिक रुपमा पाउने मोविल तथा ब्रेक आयल (लिटर) को कोटा निर्धारण गरी भुक्तानी गर्नुपर्ने र कार्यालयले सोको लगत अद्यावधिक गराई राख्नुपर्दछ । पालिकामा चार पाङ्ग्रे सवारी साधन १, दुई पाङ्ग्रे सवारी साधन १४, एम्बुलेन्स १ र १ वटा ब्याक होलोडर रहेकोमा यो बर्ष इन्धन वापत रु. ३७ लाख ६ हजार भुक्तानी गरेको छ । पालिकामा रहेका ब्याकहोलोडर तर्फ प्राप्त आम्दानिको विवरण माग गरेकोमा पालिकाले उपलब्ध गराएको छैन भने उक्त सवारी साधन विपतको समयमा बाटो मर्मत तर्फ प्रयोग हुने गरेको पालिकाले जानकारी गराएको छ । कार्यालयले सवारी साधनको प्रकृति अनुसार इन्धन न्यूनतम कोटा निर्धारण गरी खर्च मितव्ययि गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ। महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट इन्धन खर्च सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (PAMS) मा प्रविष्टी गर्नुपर्ने भनी निर्देशन गरेकोमा कार्यालयले प्रविष्टी गरेको पाईएन । प्रचलित कानूनी व्यवस्थाको पालना गरी PAMS मार्फत मात्र ईन्धन खर्चलाई मापदण्डमा आधारित र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ ।

५०.३ **सवारी मर्मत खर्च :** बाग्मती प्रदेशको प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४ को दफा ४५ अनुसार सार्वजनिक जवाफदेहीको पद धारण गरेको व्यक्तिले सम्पादन गरेको काम र सोसँग सम्बन्धित कारोबारको जिम्मेवारी र जवाफदेहिता बहन गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकामा चार पाङ्ग्रे सवारी साधन १, दुई पाङ्ग्रे सवारी साधन १४, एम्बुलेन्स १ र १ वटा ब्याक होलोडर रहेकोमा सवारी साधन मर्मतमा रु. ३१ लाख ७७ हजार खर्च गरेको देखिन्छ । पालिकाले सवारी साधन मर्मत ईन्धन खपतको व्यहोरा खुल्नेगरी म.ले.प. फाराम ९०५ बमोजिम सवारी साधन सञ्चालन लगबुक राख्नु पर्नेमा समय क्रम अनुसारको अभिलेख दुरुस्त हुनेगरी राखेको पाइएन । पालिकाले सावारी साधन तथा मेशिनरी मर्मत गर्दा म. ले. प. फाराम ९०६ बमोजिमको मर्मत अभिलेख राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । सवै किसिमको मर्मतको अवस्था देखिनेगरी मर्मत अभिलेख राखेको छैन । पालिकाले मर्मत खर्च लेख्दा प्रतिस्पर्धात्मक विधिबाट आवश्यक योजना तयार गरी सुचीकृत र प्रतिस्पर्धी सेवा प्रदायकबाट प्रस्ताव माग गरी मितव्ययिता अपनाउनु पर्दछ।

५०.४ **पत्रपत्रिका छपाईः** सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ६ तथा नियमावलीको नियम ८ मा रू. १० लाख भन्दा बढिको खरिद गर्दा वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्ने र सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८ (२) मा प्रतिस्पर्धालाई सिमीत हुने गरी टुक्रा टुक्रा गरी खरिद गर्न नहुने उल्लेख छ। पालिकाले बोलपत्रको सूचना जनचेतना, शुभकामना अनुरोध लगायतका विभिन्न सन्देशमूलक सामग्री प्रकाशनका लागि विभिन्न मिडिया फर्मलाई पत्रपत्रिका छपाई तथा सूचना प्रकाशन शिर्षकबाट रू. १८ लाख २९ हजार खर्च गरेको छ । सूचना लगायतका सामग्री प्रकाशनका लागि दररेट लिई प्रतिस्पर्धात्मक तवरले आकर्षक छुट मार्फत आवश्यकता र औचित्यको आधारमा छपाई र मिडियाको खर्च लेख्नु पर्नेमा आवश्यकता पुष्टि नगरी सोझै पटक पटक भुक्तानी गरेकोले यसरी खर्च गर्ने पद्धतिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

५१ **परामर्श सेवा :**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२(२) बमोजिम सार्वजनिक निकायले परामर्श सेवाको लागत अनुमान तयार गर्दा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत नर्म्स बमोजिम तयार गर्नुपर्ने साथै नर्म्सहरुको प्रयोग गर्दा मितव्ययिता कायम गर्नेतर्फ समेत विचार गर्नुपर्ने उल्लेख छ । कार्यालयले यस वर्ष देहायबमोजिमको कार्य परामर्शदाताबाट गराई रु. ४४ लाख ६५ हजार भुक्तानी गरेकोमा देखिएका व्यहोराहरु देहायअनुसार रहेका छन्।

भौ.नं	कार्यकोविवरण	परामर्शदाता	लागतअनुमान रु.	सम्झौतारु.	भुक्तानीरु.	योजनाको कुल लागत रु.
७९१।२०८२।३।२५	खनियाबास ग्रामीण अस्पतालका लागि भवन निर्माण	ईस्टइन्जिनियरिङ्ग सोलुसन प्रा.लि.	११९९९९२	११८७६३०	११८७६३०	९७३१७५५२
५९४।२०८२।२।२९	आवधिक योजना र मध्यमकालीन खर्च संरचना निर्माण	डेभलपमेन्टभिजन् कन्सल्टेन्ट प्रा.लि	६९९९५२	६९९९२२	२०००००	-
५४७।२०८२।२।१	किन्ताङ्गफेदी नदी नियन्त्रण तथा धुनी गुम्बु पहिरो नियन्त्रणकालागि अध्ययन	ग्रिनइन्नोभेशन डेभलपमेन्ट	१९५००००	१७९८९६०	१२०००००	३४३३९५००
५७०।२०८२।२।१६	माहर महबल नङ्सरी परामर्श सेवा	ड्रिमेट्रिक्स इन्जिनियरिङ्ग सर्भिसेस प्रा.लि	१५०००००	१३८४२५०	१३८४०००	७७२८५३६७
५८६।२०८१।१।१०	आँखुखोला र किन्ताङ्गखोलको IEE	नारायणीट्रेनिङ्ग एण्ड इन्जिनियरिङ्ग प्रा.लि	५०००००	४९३५८४	४९३५८४	-
			५८४९९४४	५५६४३४६	४४६५२१४	

(क) परामर्श कार्यका लागि विज्ञको Man Days, Field Work, Field Visit and Discussion जस्ता कार्य सहित पालिका प्रमुखले TIME SHEET प्रमाणित गरी सोही अनुसार कार्य गरे नगरेको एकिन गरी भुक्तानी दिनुपर्नेमा विज्ञहरु तथा अन्य कर्मचारीको TIME Sheet वेगर भुक्तानी गरेको सम्झौता विपरित देखिएकोले सम्झौता अनुसारका सोही विज्ञहरु तथा संलग्न कर्मचारी फिल्डमा कार्य गरेको एकीन गरी मात्र परामर्शदातालाई भुक्तानी दिनुपर्दछ ।

(ख) सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ को दफा २९ मा सार्वजनिक निकायमा कार्यरत जनशक्तिबाट नभ्याउने र बढी दक्षता आवश्यक पर्ने कार्य अनुसार परामर्श सेवाको लागत अनुमान तयार गरी प्रतिस्पर्धाको माध्यमले खरिद गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तर पालिकाले परामर्श सेवाको खरिद गर्नको लागि खरिद योजना तयारी गरी प्रतिष्पर्धि तवरले आयोजनाको छनौट भएपछि लाभ लागत यकिन गरी उपलब्ध जनशक्तिबाट हुन नसक्ने कार्यको लागि मात्र परामर्श सेवा खरिद गनुपर्दछ।

(ग) Inspection Report र Draft Report माथि छलफल भई पालिकाको सुझाव बमोजिम अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरेको खुल्ने कागजात स्रेस्तासाथ राखेको देखिएन । त्यस तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

५२ **हेफर प्रोजेक्ट नेपाल :**

खनियावास कृषि तथा पशु विकासमा आधारित साना किसान तथा युवा उद्यमशिलता कार्यक्रम (हेफर प्रोजेक्ट नेपाल र पालिका वीच रु ३२८५७१४३ को लागत साझेदारीमा मिति २०८३ असार ३० सम्म कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरी मिति २०८०।०९।२५ मा सम्झौता भएको छ । कुल लागत मध्ये ७० % ले हुने रकम रु २३०००००० पालिकाले र बाँकी ३०% ले हुने रकम रु ९८५७१४३ हेफरले प्रोजेक्ट नेपालले व्यहोर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस परियोजना अन्तर्गत यस कार्यालयवाट हेफर प्रोजेक्ट नेपाललाई आ.व. २०८१।८२ मा रु १९४९७१९ भुक्तानी भएको छ । हेफर इन्टरनेशनलसँग बहु वर्षीय दायित्व सिर्जना गर्ने गरी सम्झौता गर्नु बजेट नीति तथा सिद्धान्त बमोजिम देखिएन ।यस सम्वन्धमा देखिएको व्यहोरा निम्नानुसार रहेको छन् :

(क) कानुनी व्यवस्थाः सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९९ (८) मा गैरसरकारी संस्थाबाट काम गराउनको लागि नियम ७९ बमोजिम आशयपत्र माग गर्नुपर्ने र नियम ७० मा २० लाख भन्दा बढीको परामर्श सेवा खरिद गर्न खरिद ऐन २०६३ को दफा ३० बमोजिम आशय पत्र संकलन गर्नुपर्ने र त्यसको लागि पर्न आएका आशय पत्रदाताबाट साधारणतया ३ देखि ६ आशयपत्र दाताको सूची तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ।सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ को दफा ३१ मा सूचीमा समावेश भएका आशयपत्रदाता सँग ३० दिनको सूचना दिई प्राविधिक एवं आर्थिक प्रस्ताव माग गर्नुपर्ने गुणस्तर र लागत विधि वा न्युन लागत विधिबाट छनौट गर्ने र खरिद सम्झौता पश्चात सेवा प्रदायकबाट अग्रीम बैँक जमानत लिई सम्झौता रकमको २ प्रतिशतसम्म पेश्की दिन सकिने व्यवस्था छ । पालिकावाट हेफर प्रोजेक्ट नेपाललाई विना कुनै जमानत पेश्की दिएको नियम सम्मत भएन ।

(ख) पालिका र हेफर नेपाल बीच भएको सम्झौता भएकोमा शत प्रतिशत कार्य ग्रामिण आपशी विकास मार्फत गराएको छ । हेफर नेपाल संस्थावाट कार्य ग्रामिण आपशी विकास संस्था मार्फत सम्झौताको शत प्रतिशत कार्य गराई भुक्तानी लिएको पाईयो ।

(ग) सम्झौताको बुदा न ९ अनुसार संचालित कार्यक्रमको कार्यक्रम व्यवस्थापन तथा अनुगमन समितिले साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०८० बमोजिम चौमासिक रुपमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने र कार्यक्रमको अन्तिम भुक्तानी हुनुअघि गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिले कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था रहेकोमा पालिकावाट स्थलगत अनुगमन सहित कमि कमजोरी भएकोमा सुधार गर्न लगाउने गरी प्रतिवेदन तयार भएको छैन् ।

(घ) कार्यक्रमको उपलब्धी तथा मापदण्ड : सम्झौताको वुँदा नं. ८.५ मा परियोजनाको प्रगति प्रतिवेदनमा क्रियाकलाप सम्पादन भएको र त्यसवाट आएको उपलब्धी र सो कार्यक्रमले पारेको प्रभावलाई समेत समेटी हेफर संस्थाले पालिकामा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । हेफर प्रोजेक्ट नेपालले यस कार्यक्रम वाट प्राप्त उपलब्धी र पारेको प्रभाव प्रतिवेदनमा समेटी पालिकामा पेश गर्ने गरेको देखिएन । उपलब्धी र प्रभावलाई मापन गर्ने वस्तुगत आधार तथा मापदण्ड तयार नगरी सम्झौता भएको छ । यसले गर्दा यो कार्यक्रम सञ्चालन पूर्व लक्षित परिवारहरुको कृषि तथा पशुवस्तुहरुको उत्पादन वृद्धि गरी रोजगारमूलक उद्यमशिल र मर्यादित कृषि व्यवसायको विकास को बास्तविक अवस्था एकिन गरेको छैन् भने कार्यक्रम सञ्चालन पश्चात कृषि तथा पशुवस्तुहरुको उत्पादन वृद्धि गरी रोजगारमूलक उद्यमशिल र मर्यादित कृषि व्यवसायको विकासमा के कस्तो सुधार तथा परिवर्तन भयो विश्लेषण गर्न सक्ने अवस्था रहेन । वस्तुगत आधार तथा मापदण्ड तयार नगरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नाले सरकारी खर्चको प्रतिफल र गुणस्तरमा आस्वस्त हुन सकिएन ।

(ङ) वजेट खर्च र कर्मचारी परिचालन : पालिकाले आफ्ना कर्मचारीहरुबाट गराउन सक्ने कार्यक्रमहरु कार्यालयका कर्मचारीहरु परिचालनबाट गराएको हुनु पर्दछ । पालिकाले यस कार्यक्रमवाट कार्यान्वियन गर्ने बाख्रा वितरण, खोर सुधार, घाँसको विउ वितरण तथा सचेतनासम्वन्धि तालिम कार्यक्रमहरु कार्यालयका कर्मचारीहरुवाट नै गराउन सक्नेमा कर्मचारीहरुवाट नगराई परमर्शदाताको खोजी गरि हेफर प्रोजेक्ट नेपालबाट गराईनु युक्तिसंगत देखिएन । अत : कार्यालयका कृषि शाखा तथा पशु शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई प्रभावकारी रुपमा उपयोग गरिनु पर्दछ ।

५३ **शिक्षा तर्फ :**

यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोराहरु देहायबमोजिम छन् ।

५३.१ **सार्वजनिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर :** कार्यक्रम कार्यान्वियन पुस्तिका २०८१।८२ मा सामुदायिक विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर स्थितिको नियमित रुपमा अनुगमन गरी सोको एक प्रति प्रतिवेदन शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रमा पठाउने र सोको कार्यान्यिन गरी विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्ने व्यवस्था छ । यस पालिकाले विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर बारे मापदण्ड निर्धारण गरी अनुगमन गरेको प्रतिवेदन नदेखिएकोले आफ्नो पालिका क्षेत्रभित्रका विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर सुधारतर्फ ध्यान दिन मापदण्ड निर्धारण गरी नियमित अनुगमन गर्नुपर्दछ ।

५३.२ **अनुगमन :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ मा पालिका तथा पालिकाको काम कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत प्रारम्भिक बाल विकास, आधारभुत तथा माध्यमिक शिक्षा अनौपचारिक शिक्षा, खुला तथा वौकल्पिक निरन्तर सिकाइ, सामुदायिक सिकाइ र विशेष शिक्षा सम्बन्धि नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वियन तथा सामुदायिक विद्यालयलाई दिने अनुदान तथा सोको वजेट व्यवस्थापन, विद्यालयको आय व्ययको लेखा, अनुशासन कायम गर्ने अनुगमन र नियमन गर्ने सम्बन्धि व्यवस्था गरेको छ । पालिकाले विद्यालयको अनुगमन सम्बन्धि निश्चित मापदण्ड निर्धारण गरी सोहि अनुरुप आफु मातहत सञ्चालनमा रहेका बाल विकास केन्द्र, धार्मिक तथा परम्परागत विद्यालय आधारभुत तह र माध्यमिक तहका विद्यालयहरुको प्रभावकारी अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरी त्यसको प्रतिवेदन व्यवस्थित गरी राखेको देखिएन। यस सम्बन्धमा शिक्षा शाखा संग छलफल गर्दा जनशक्तिको अभावमा सबै विद्यालयहरुको समानुपातिक ढंगले अनुगमन गर्न नसकेता पनि समिति बनाई आलोपालो रुपमा अनुगमन तथा सुपरिवेक्षणको प्रयास भईरहेको जनाएको छ । पालिकाले अनुगमन सम्बन्धि निश्चित मापदण्ड तयार गरी आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने शिक्षण संस्थाहरुको शिक्षण सिकाइ प्रभावकारी तथा शैक्षिक गुणस्तर बृद्धि गर्न नियमित अनुगमन र सुपरिवेक्षणको व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ ।

५३.३ **विद्यालयलाई अनुदान** : कार्यक्रम कार्यान्वियन पुस्तिका २०८१।८२ मा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुको लागि निःशुल्क पाठ्यपुस्तक, दिवा खाजा तथा छात्रवृत्ति अनुदान वितरण गर्ने व्यवस्था छ । कार्यक्रम कार्यान्वियन पुस्तिकामा IEMIS मा प्रविष्ट तथ्याङ्कलाई सम्बन्धित विद्यालयबाट कक्षागत विद्यार्थीहरुको यथार्थ तथ्याङ्कसँग सत्यापन गराई शिक्षा अधिकृतबाट प्रमाणित गरी सोका आधारमा विद्यालयहरुलाई अनुदान निकासा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले सञ्चालनमा रहेका २६ सार्वजनिक विद्यालयलाई निःशुल्क पाठ्यपुस्तकका लागि लागि रु.१० लाख ४८ हजार अनुदान उपलब्ध गराएकोमा विद्यालयको हाजिरीको तेरीज परीक्षण गर्दा सम्पुर्ण विद्यालय महिना भरि नै विद्यार्थी उपस्थित भएको हाजिरी पेश भएकोले पालिकाले विद्यार्थी वास्तविक सङ्ख्याको सत्यापन पश्चात निकासा दिने र सोको अनुगमन गर्ने प्रणालीको स्थापना र विकास गरि निरन्तर पृष्ठपोषाण लिने व्यवस्था गर्नुपर्दछ

५३.४ **विज्ञान प्रयोगशाला सामाग्री खरिद :** २०७।२०८२।३।२५, विद्यालयका शिक्षक गुणस्तर सुदृढीकरण तथा कार्यसम्पादनमा आधारित प्रत्साहन अनुदान अन्तर्गत श्री बेन्दीदेवी मा.वि. मा विज्ञान प्रयोगशालाका लागि विभिन्न सामाग्री खरिद गरी रु. ६००००० उपलब्ध गराएकोमा सो समाग्रीको जिन्सी दाखिला गरेको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	६,००,०००

५३.५ **प्रोत्साहन अनुदान निकासा :** २०१।२०८२।३।२४, कार्यक्रम कार्यान्वियन पुस्तिका २०८१/२०८२ को क्रियाकलाप नं. २.७.१३.१३ मा विद्यालयका शिक्षक गुणस्तर सुदृढीकरण तथा कार्यसम्पादनमा आधारित प्रत्साहन अनुदान अनुसार पालिकामा रहेका देहायका विद्यालयका उत्कृष्ट सिकाई उपलब्धि मापनका सूचकका आधारमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराएकोमा विद्यालयहरुबाट उक्त अनुदान रकम कुन प्रयोजनका लागि खर्च गरेको हो सोको खर्च पुष्ट्याई गर्ने आवश्यक प्रमाण पेश नभएकोले सोको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.

क्र.सं	विद्यालय	अनुदान रु.
१	गणेशकुण्ड मा.वि.	३०००००
२	बच्छलादेवी मा.वि.	२०००००
	जम्मा	५०००००

प्रमाण पेश नगरेको	५,००,०००

५४ **आनिवार्य तथा नि:शुल्क शिक्षा कार्यक्रम :**

पालिकाले यस बर्ष अनिवार्य तथा नि:शुल्क शिक्षासम्बन्धी प्रचारप्रसार, विद्यालय बाहिर रहेकाको लगत संकलन, शिक्षण सामाग्री तथा कक्षाकोठा व्यवस्थापन, मन्टेश्वरी तालिम लगायतका कार्यक्रमहरुको लागि रु. २५ लाखको कार्ययोजना तयार गरी यस बर्ष रु. २२०३१८१ खर्च गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा देहायबमोजिम छन् ।

५४.१ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) बमोजिम सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भर्पाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले बालमैत्री शिक्षा सामाग्री तथा कक्षाकोठा व्यवस्थापनका लागि त्रिपुरासुन्दरी सप्लायर्सबाट रु. ४६०७१९ का विभिन्न सामाग्री खरिद गरी विद्यालयलाई उपलब्ध गराएकोमा सो सामाग्रीलाई विद्यायलले दाखिला गरेको नदेखिएको दाखिला गरेको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	४,६०,७१९

५४.२ महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको निर्देशन अनुसार सबै प्रकारका सरकारी भुक्तानी प्रणालीमा Electronic Fund Transfer (EFT) हुनुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले रकम भुक्तानी गर्दा विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी (EFT) गर्नुपर्नेमा कार्यक्रम संयोजक कपिलदेव ठाकुरलाई भुक्तानी दिएको छ । अधिकांश कार्यक्रममा खर्चका प्यान बिल प्रयोग भएका देखिन्छ । यसतर्फ कार्यालयको ध्यानाकर्षण हुनुपर्ने र यस्तो भुक्तानीमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।

५४.३ योजना निर्माण कार्यान्वयन अवस्था र प्रगति समिक्षा बैठकमा विभिन्न सहभागीलाई रु. ९९००० भुक्तानी गरेकोमा ४२ जना सहभागीलाई रु. १००० का दरले कर कट्टी बाहेकको रु. ३५७०० भत्ता बुझिलिएको हस्ताक्षर नभएकोले सो वापतको रकम भुक्तानी पाउने कपिलदेव ठाकुरबाट असुल गर्नुपर्ने रु.

असुल गर्नुपर्ने	३५,७००

५४.४ **पारिश्रमिक कर** -

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२७** को निर्णयले रू **१,५००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

५४.५ **पारिश्रमिक कर**-

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२७** को निर्णयले रू **२७,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

५५ **औषधी खरिद र व्यवस्थापन :**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८५ को उपनियम (१क) मा पच्चीस लाख रुपैयाँसम्मको औषधिजन्य मालसामान सोझै खरिद गर्न सकिने तथा वार्षिक दशलाख रुपैयाँभन्दा बढी रकमको औषधिजन्य मालसामान वा उपकरणको खरिद गर्नुपर्ने भएमा वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्दछ । सो योजना आगामी वर्षको वार्षिक कार्यक्रम तयार गर्ने समयमा नै तयार गरी पेस गर्नुपर्ने र वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत भएपछि सोअनुसार वार्षिक खरिद योजना अद्यावधिक गरी अधिकारप्राप्त अधिकारीले स्वीकृत गरी राख्नुपर्दछ । साथै पालिकाले आवश्यक पर्ने औषधि पालिकाबाट खरिद गर्नुपर्ने र तालुक निकायबाट प्राप्त हुने परिमाण यकिन गरी वार्षिक आवश्यकताको परिणाम विवरण तयार गरी पुल सिस्टमको आधारमा आपूर्ति व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ । आपूर्ति हुने औषधी वा अन्य सामानमा उत्पादन मिति , म्याद सकिने मिति, ब्याच नं., उत्पादक कम्पनीको नाम र नि:शुल्क वितरणको लागि लगायतका सूचना उल्लेख रहेको हुनुपर्दछ । आपूर्ति भएका औषधिको म्याद सकिने मिति भण्डार दाखिला समयदेखि कम्तीमा १८ महिना बाँकी हुनुपर्ने तथा भण्डारमा दाखिला गर्दा समेत उल्लेखित सबै विवरण खुलाउनुपर्दछ । यसवर्ष पालिकाले विभिन्न बजेट उप शिर्षकबाट देहायका फर्मसँग रु. ३७१४३९१ को औषधि खरिद गरेको देखिन्छ।आपूर्ति हुने औषधी तथा औषधिजन्य सामाग्रीमा उल्लेखित सूचना पूर्ण रुपमा रहेको छैन भने औषधिको प्रयोग र मौज्दात समेत यकिन भएन । अत: पालिकाले औषधि खरिद, उपयोग र मौज्दातको अवस्था यकिन गरी औषधि खरिदलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ ।

मिति भौचर	फर्मको नाम	जम्मा रकम	खरिद विधि
४०।२०८१।८।१८	मानसरोबर मेडिहेल्थ प्रा.ली	१२४९०००	पत्रिकामा प्रकाशित दररेट
२०८।२०८१।८।१८	मानसरोबर मेडिहेल्थ प्रा.ली	५११४५१	पत्रिकामा प्रकाशित दररेट
२०९।२०८१।८।१८	सेतिदेवी मेडिसिन सप्लायर्स प्रा.लि	२३४२२४	सोझै
४८७।२०८२।१।१०	गोसाईकुण्ड मेडिसिन सप्लायर्स प्रा.ली	१७१९७१६	सिलबन्दी
		३७१४३९१	

५६ **मोबाइल खरिद :**

बाग्मती प्रदेश, प्रदेश खर्चको मापदण्ड, २०७५ को दफा १७(५) बमोजिम प्रदेश सरकारको मुख्यमन्त्री, मन्त्री, प्रमुख सचिव, प्रदेश सचिव तथा सो ससरहका पदाधिकारीलाई एक थान मोबाइल सेट र पोष्पेड सिम कार्ड उपलब्ध गराउन सकिनेछ र मोबाइल सेट अधिकतम तीस हजारसम्मको खरिद गर्न सकिने व्यवस्था छ । कार्यलयलले उल्लेखित व्यवस्था बिपरित कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुखको प्रयोग प्रयोजनार्थ गो.भौ.नं. ४६५।२०८२।१।४ बाट सेभन प्लस सेभन मोबाइल हाउस बाट रु. ६५५०० र ६७५०० गरी जम्मा रु.१३३००० को उच्च दरका मुल्यमा मोबाइल खरिद गरेको उपयुक्त नदेखिएकोले पालिकाले खरिद गर्दा स्रोत साधनको मितव्ययिता कायम गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

५७ **घरभाडा :**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) बमोजिम सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भर्पाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले निलकण्ठ नगरपालिकामा श्री टोप बहादुर गुरुङ को घर भाडामा लिई रु. ३६००० र निलकण्ठ नगरपालिका वडा नं ४ मा फत्तवहादुर नेपालीको घर मासिक रु. १५००० र विजुलीको भुक्तानी गर्ने गरी वार्षिक

रु.१८२००० गरी जम्मा रु.२१८००० भुक्तानी गरेको देखिन्छ। पालिकाले आफ्नो सेवाप्रवाहको क्षेत्रभन्दा वाहिर कोठा भाडामालिएर जिल्ला सदरमुकाममा सम्पर्क कार्यालय सञ्चालनका लागि भाडामा लिई खर्च गरेको नियमित नदेखिएको रु.

अनियमित भएको	२,१८,०००

५८ **फरक शिर्षक :**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली¸ २०७७ को नियम ३८ मा तोकिएको खर्च शिर्षकमा मात्र वजेट खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। साथै महालेखा नियन्त्रक कार्यालयद्वारा जारी एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या,२०७४ (दोस्रो परिमार्जन) मा समेत तोकिएको तथा सम्बन्धित खर्च शिर्षकमा मात्र बजेट खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले निम्नानुसारका खर्च गर्दा तोकिएको शिर्षकवाट वजेट खर्च नगरी फरक खर्च शिर्षकवाट वजेट खर्च गरेको पाइएकोले फरक खर्च शिर्षकवाट खर्च गरको रु.९२५५०१ नियमसम्मत नदेखिएको रु.

भौचर नं. र मिति	भुक्तानी भएको	भुक्तानी हुनुपर्ने	रकम
६२१।२०८२।३।४	वन तथा भु संरक्षण	राष्ट्रपति रनिङ सिल्ड	२९८७००
७३९।२०८२।३।२४	पानी तथा बिजुली	मेशिनरी औजार र मर्मत	८६४९०
८२०।२०८२।३।२५	विविध	मेशिनरी औजार र मर्मत	२४६५११
८२१।२०८२।३।२५	विविध	कानुन कार्यविधि निर्माण तथा संशोधन	२९३८००
			९२५५०१

अनियमित भएको	९,२५,५०१

५९ **कर कट्टी :**

७५१।२०८२।३।२४ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) बमोजिम सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भर्पाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले १ महिने हातेहोजियारी तथा सिप प्रबर्द्धन कार्यक्रम गर्न श्री नेपाल हस्तकला कालिगढ संघ सँग सम्झौता गरी कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात बिल भरपाईका आधारमा रु. ६९९००० भुक्तानी दिएको देखिन्छ। लेखापरिक्षणको क्रममा बिल भरपाई परिक्षणमा कट्टा गर्नुपर्ने मेशीन भाडा वापत भुक्तानी दिएको रु.४५००० र गाडिभाडा वापत भुक्तानी दिएको रु.५४००० गरी रु. ९९००० को बहाल कर रु. ९९०० र प्रशिक्षक र अनुगमनकर्तालाई भुक्तानी दएको रु.११९००० को पारिश्रमिक कर रु. १७८५० गरी रु.२७७५० कट्टा नगरी नेपाल हस्तकला कालिगढ संघलाई भुक्तानी दिएकोले उक्त कर दाखिला गरेको प्रमाण पेश गर्नु पर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	२७,७५०

६० **सडक हेरालु सम्बन्धमा :**

आर्थिक कार्यविधी तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ बमोजिम प्रमाण, कागज, विल र भरपाईको आधारमा खर्च लेख्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले विभिन्न वडा अन्तर्गतका विभिन्न सडक खण्डमा देहायअनुसार सडक हेरालु लाई भुक्तानी गरेकोमा सडक हेरालुको नियुक्ति कार्यपालिकाबाट निर्णय अनुसार हुनुपर्नेमा वडाबाट भएको, हेरालुहरुको डोर हाजिर प्रमाणित नगरि पेश गरेकोले यसरी लेखेको खर्च रु. २६१८२५ नियमसम्मत नदेखिएको रु.

भौचर मिति	हेरालु अवधी	नाम	रकम	कैफियत
२१।२०८१।६।११	आषाढ र श्रावण	अमित बहादर लामा र बुद्दि वहादुर तामाङ	७०८०८	पालिकाको नियुक्तिपत्र र हाजिर प्रमाणित नभएको
२०।२०८१।७।७	श्रावण देखि असोज	सुजन थापामगर, हिरा बहादुर थापामगर र पदम बहादुर थापामगर वडा नं ४	८३५००	पालिकाको नियुक्तिपत्र र डोरहाजिर प्रमाणित नभएको
३१।२०८१।७।७	श्रावण देखि असोज	फुल बहादर विश्वकर्मा वडा नं १	५६११२	पालिकाको नियुक्तिपत्र नभएको
३२।२०८१।७।७	श्रावण देखि असोज	हेमराज तामाङ्ग र शेर बहादुर तामाङ्ग वडा नं ५	५१४०५	पालिकाको नियुक्तिपत्र नभएको
जम्मा			२६१८२५	

अनियमित भएको	२,६१,८२५

६१ **पर्व उत्सव, खेलकुद कार्यक्रमः**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन,२०७४ को दफा ७३(६) मा स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा मितव्ययीता, कार्यदक्षता, प्रभावकारीता र औचित्य समेत कायम गर्न आवश्यक व्यबस्था मिलाउनु पर्ने साथै दफा २४ मा योजना बनाउँदा आर्थिक विकास तथा गरिबी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुग्ने, उत्पादनमुलक तथा छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्ने, जीवनस्तर, आम्दानी र रोजगारी बढ्ने लगायतका बिषयलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने उल्लेख छ।नमुनाको रुपमा परिक्षण गर्दा पालिकाले पर्व उत्सव महोत्सव तथा जात्रा तथा समाग्रि वितरण गर्ने खाना खाजा तथा अन्य विल भर्पाईका आधारमा मात्र खर्च भुक्तानी गरेको छ।सरकारी रकमको मितव्ययीता तथा औचित्यतता समेतलाई ध्यान राखी उपलब्धी बिनाको खर्च रकम भुक्तानीमा सुधार गर्नु पर्दछ।यसका केहि उदाहरण निम्नानुसार रहेको छन्।

भौचर नं र मिति	भुक्तानी	विबरण	खर्च रकम
पर्व जात्रा			
१०९।२०८१।७।७	एल बी तामाङ	झार्लाङ बार्षिक उत्सव	२०००००
३२३।२०८१।११।६	कान्छाराम तामाङ	झाक्रि नाच	२५०००
३२६।२०८१।११।७	दार्खदिन डसङ समाज	ल्होसार कार्यक्रम	५००००
३६१।२०८१।१२।१३	लालुपाते आमा समूह	सोनाम ल्होसार	१०००००
३९६।२०८१।१२।१५	अन्जिता तामाङ	आमा समूह नृत्य प्रतियोगिता	१८६४२५
४१०।२०८१।१२।१७	रङ ज्युङतेम्बा बौद्द गुम्बा	ल्होसार कार्यक्रम	१०००००
५३२।२०८२।१।२५	खनियाबास इसाइ समाज	क्रिसमस डे	१५००००
५४५।२०८२।१।३१	क्रिष्टियन संगित झार्लाङ	क्रिसमस डे	५००००
५६१।२०८२।२।१३	अशोक बाबु श्रेष्ठ	क्रिसमस डे	५८९१०
४२४।२०८१।१२।२६	माघे सक्रान्ति मेला व्य.स	सास्कृतिक कार्यक्रम	१०००००
७१८।२०८२।३।२३	दामन पाखिन स्मृती प्रतिष्ठान	सोनाम ल्होसार	१०००००
७७५।२०८२।३।२४	नेपाल तामाङ घेउङ	ल्होसारपर्व	१०००००
७७६।२०८२।३।२४	बाजरा पदम युवा खेलकुद	तमु ल्होसार	५००००
खेलकुद			
१००।२०८१।७।७	खनियाबास ब्याडमेन्टिन समाज	ब्याडमेन्टिन प्रतियोगिता	२०००००
१०६।२०८१।७।७	जोङ खेलकुद युवा समाज	फुटबल प्रतियोगिता	६००००
२८२।२०८१।१०।१०	लालिगुरास स्वास्थ्य आमा समूह	भलिबल	९९११०
३६४।२०८१।१२।१३	बुचेत युवा क्लब	भलिबल	१०००००
३६९।२०८१।१२।१३	लालुपाते आमा समूह	टोलस्तरीय फुटवल	२५०००
३७९।२०८१।१२।१३	लालीगुरास स्वास्थ्य आमा समूह	गोरु जधाई	१०००००
४११।२०८१।१२।१७	गणेश द्वन्द स्मृती प्रतिष्ठान	वडा फुटवल	५००००
४२२।२०८१।१२।२५	सिङला माने युवा क्लब	वडा फुटबल	९९६००
४२७।२०८१।१२।२६	धादिङ जिल्ला भलिबल संघ	भलिबल आयोजना	५००००
४४८।२०८१।१२।२८	सत्यदेवी आदिबासी युवा क्लब	भलिबल	१०००००
५२२।२०८२।१।२२	सिङला माने युवा क्लब	भलिबल	५००००
५७२।२०८२।२।२२	गोम्पोङ समाज	दौड प्रतियोगिता	५००००
६०९।२०८२।३।२	अशोकबु श्रेष्ठ	फुटबल	८००००

६६५।२०८२।३।१२	बालिका न्यौपाने	फुटबल कार्यक्रम	५१२८०
६६८।२०८२।३।१२	बालिका न्यौपाने	फुटबल कार्यक्रम	५१७००
६७८।२०८२।३।१२	अशोक बाबु श्रेष्ठ	फुटबल कार्यक्रम	५००००

६२ सामाजिक सुरक्षा :

सामाजिक सुरक्षा सञ्चचालन कार्यक्रम अन्तर्गत भत्ता वितरण गर्दा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७७ अनुसार गरिनु पर्दछ । पालिकाले सामाजिक सुरक्षा अन्तर्गत यस वर्ष २०८१ लाभग्राहीलाई रु. ८ करोड ७३ लाख २ हजार खर्च गरेकोमा देखिएका व्यहोराहरु निम्नानुसार छन् ।

६२.१ **पारदर्शिताः** सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि २०७७ को दफा ३३ मा स्थानीय तहको लाभग्राहीको नाम दर्ता तथा नवीकरण प्रकृया भत्ताको दर प्राप्त हुने बैंक लाभग्राहीले पुरा गर्नुपर्ने प्रकृया जस्ता भत्ता वितरण सम्बन्धि जानकारी स्थानिय सामाजिक संघसंस्था गैरसरकारी संस्था सामाजिक परिचालनमा संलग्न संस्था समेतको सहयोग लिएर अनिवार्य रुपमा प्रचार प्रसार गर्नुपर्ने छ र त्यस्ता विषय सम्बन्धि सूचना स्थानीय एफ.एम लगायतका सञ्चार माध्यमहरुबाट प्रचार प्रसार गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने स्थानिय तहले भुक्तानी गरेको रकम र बुझिलिने व्यक्तिको नामावली स्थानिय तहका कार्यालयका अतिरिक्त सम्बन्धित वडा कार्यालयमा समेत सार्वजनिक गर्नुपर्दछ । भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीको नाम नामावली सम्बन्धित स्थानिय तहको वेवसाइटमा राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाको निर्णय पुस्तिका तथा वेवसाईट अवलोकन गर्दा उल्लेखत कार्यहरु भएको पाइएन ।

६२.२ **भत्ता वितरणको अनुगमनः** सामाजिक सुरक्षाभत्ता वितरण कार्यविधि २०७७ को दफा २७ मा मन्त्रालय तथा विभागले सूचक समेत बनाई भत्ता वितरण सम्बन्धि कार्यको नियमित अनुगमन तथा निरीक्षण गर्नुपर्ने प्रदेश सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालयले भत्ता वितरण कार्य प्रक्रियाको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नुपर्ने कार्यपालिकाका प्रमुखले वा स्थानीय तहका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले भत्ता वितरण कार्य प्रक्रियाको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ।पालिकाले सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण प्रकृयाको अनुगमन मुल्यांकन गरी पृष्ठपोषण लिएको अभिलेख राखेको देखिएन । तसर्थ कार्यविधिमा भएको व्यवस्थाको पालना हुनुपर्दछ ।

६३ प्रधानमन्त्री रोजगार :

स्थानीय तहमा सूचीकृत बेरोजगार व्यक्तिलाई न्यूनतम रोजगारी प्रत्याभूत गराउन एवम् सामूदायिक पूर्वाधारहरुको विकास मार्फत नागरिकको जीवनयापनमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले स्थानीयतहभित्र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम संचालन निर्देशिका २०७५ को दफा २(१) बमोजिम पालिकाले बेरोजगारको तथ्याङ्क अद्यावधिक गरेर सुचीमा समावेश भएकाहरुलाई प्राथमिकिकरण गरी प्राथमिकता क्रम अनुसार कामका लागि रोजगार कार्यक्रममा संलग्न गराई रोजगारी दिनुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा कार्यालयले कामका लागी रोजगार कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि निर्देशिकामा उल्लेखित व्यवस्थाहरुको पालना नगरी अत्याधिक संख्यामा योजना छनौट भएको पूर्वाधार एवम् अन्य विकास निर्माणका लागि अधिकाँश योजना छनौट नभई अनुत्पादनमुलक कार्य गराउने गरी योजना छनौट भएका छन् । साथै श्रमिकको संख्या पनि अत्याधिक रहेकोले कार्यक्रमको उद्देश्य अनुरुप लक्ष्य हाँसिल गर्ने गरी कार्यान्वयन भएको पाईएन ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत स्थानीय तहभित्रका देहायबमोजिमका ९ योजनाहरुमा सञ्चालन गरी रु. ४६ लाख ६२ हजार खर्च भएको पाईयो । उक्त खर्चवाट लक्षित वर्गमा अल्पकालीन रोजगारी सृजना भए तापनि कामको दीगोपना तथा दीर्घकालीन रोजगारी सृर्जना भएको देखिंदैन ।

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	वडा नं	विनियोजित बजेट	खर्च	कामदारसंख्या	रोजगार दिन
१	छुप्चेत गोरेटो बाटो निर्माण	१	५१४४७२	५१४३६०	१४	५५
२	क्युङ बस्ति पदमार्ग निर्माण	२	४००९५७	४००८००	६	१००
३	तेलेन गोरेटो बाटो निर्माण	२	४६७५८७	४६७६००	७	१००
४	डिस्योङ देउरालि गङसम्म गोरेटो बाटो निर्माण	५	८५५०९५	८५५२३०	१६	८०
५	तल्लो बृचेत गोरेटो बाटो निर्माण	३	४३४४७२	४३४२००	१३	५०
६	गोसोरमे गोरेटो बाटो निर्माण	१	४२०९१२	४२०८४०	१४	४५
७	वडा न. ४, अन्तर्गतको सडक मर्मत तथा नाली सरसफाई	४	६६८१७०	६६८०००	१०	१००
८	वडा न. ५, अन्तर्गतको सडक मर्मत तथा नाली सरसफाई	५	२१५६१९	२१३७६०	१६	२०
९	ङग्याप देखि चेतेनचो सम्म गोरेटो बाटो निर्माण	३	४३३८३०	४३४२००	१३	५०
जम्मा			४६६१६०९	४६५९३५२	६६	६६००

(क) प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम संचालन निर्देशिका२०७५ को दफा १२ मा स्थानीय तह भित्रका बेरोजगार व्यक्तिहरु तथा रोजगारदाताहरुको तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधिक गर्ने र स्थानीय तहको बजेट तथा कार्यक्रमबाट रोजगारमूलक आयोजना तर्जुमाकार्यान्वियनअनुगमन र मुल्याङ्कन गर्ने कार्य स्थानीय तहको हुने उल्लेख छ तर पालिकाले निर्देशिकाले तोकेको व्यवस्थाको पालना गरि अनुगमन मुल्यांकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गरेको पाईएन । सो सम्बन्धमा सुधार हुनुपर्दछ।

(ख) निर्देशिकाको दफा ८६ मा लक्षित वर्गको लागि बिशेष व्यवस्था गरेकोदफा ८७ मा सो कार्यक्रम अन्तर्गत श्रमिकलाई काममा खटाउदा दुर्घटना बिमा गरी खटाउनुपर्ने र सो विमामा चालिस प्रतिशत श्रमिकको तर्फबाट व्यहोर्ने उल्लेख छ । दफा ७८ मा सम्बन्धित पालिका तथा नगरकार्यपालिकाले आ-आफ्नो क्षेत्र भित्रका कार्यक्रम सम्बन्धमा लाभग्राहि समेतको संलग्नतामा बर्षको एक पटक सार्बजनिक सुनुवाई कार्यक्रम गर्नुपर्ने उल्लेख छ । तर पालिकाले सोको कार्यान्वियन गरेको छैन । यसमा सुधार हुनुपर्दछ ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक बर्ष: २०८१/८२

कार्यालय र स्थान : खनियाबास गाउँपालिका, धादिङ , खनियाबास गाउँपालिका , धादिङ

पद	नाम	कार्यकाल सुरु मिति	कार्यकाल समाप्त मिति
कार्यालय प्रमुख	नवराज श्रेष्ठ	२०७९-९-१२	२०८२-०८-१८
कार्यालय प्रमुख	Chhoisang Tamang	२०८१-०८-१९	२०८२-०३-३२
लेखा प्रमुख	निराजन तिवारी	२०७९-१२-२१	२०८२-०९-१५
लेखा प्रमुख	surendra dhungana	२०८१-०९-२१	२०८१-११-२९
लेखा प्रमुख	Gobinda Prasad Lamsal	२०८१-१२-१०	हाल सम्म कार्यरत

बेरुजु वर्गीकरण:

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेश्की
१,१४२,४५०	७,७०८,४६७	१२,८४१,५३२	०	०	०
				प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरुजू रु.	२१,६९२,४४९
				प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फछ्र्यौट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.	४४,२५०
				संपरीक्षणबाट थप भएको बेरुजू रु.	०
				लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरुजू रु.	२१,६४८,१९९

स्थानीय तह :

गत बर्षको जिम्मेवारी		१०१३६३६४.४७	
आम्दानी		खर्च	
संघीय सरकारबाट अनुदान	२०३३५९९९८	चालु खर्च	२१९७७७७५५.२४
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	५२५९९०००	पूँजीगत खर्च	९०८७७६५६.०८
राजश्व बाँडफाँट	७४९१४६१०.४९	वित्तीय/अन्य व्यवस्था	१४५७५४४८४.०३
आन्तरिक आय	३७७००८०.०		
अन्य आय	१२६३५३६८३.४८		
कुल आय	४६०९९७३७१.९७	कुल खर्च	४५६४०९८९५.३५
बाँकी मौज्दात		१४७२३८४१.०९	

अनुसूची - २

बेरूजु दफा २.१ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची - ३

क्र.स./ आर्थिक सङ्केत	विवरण	चालु आ.ब.को कारोबार	गत आ.ब.को कारोबार
	राजस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति		
११०००	कर	७५४७७८८८	६६३८०३
१३०००	अनुदान	२२७३३७२१३	२८३९८५३
१४०००	अन्य राजस्व	३०६५५४०	३९७४८
क	कुल जम्मा प्राप्ति	३०५८८०६४१	३५४३४०४
३	चालु	२१९७७७७५५	२१५७१६२
२१०००	पारिश्रमिक / सुविधा	५०४१७००८	५०९५१८
२२०००	मालसामान तथा सेवाको उपयोग	५९८२१५२७	१४१२४१८
२५०००	सहायता (Subsidy)	१३५३२५४८	१४२१०९
२६०००	अनुदान	९०२५३५३७	
२७०००	सामाजिक सुरक्षा	०	९८०
२८०००	अन्य खर्च	५७५३१३५	९२१३५
४	पूंजीगत	९०८७७६५६	१४८१३३६
३१११०	भवन तथा संरचना	३२०५२९	७५०००
३११२०	सवारी साधन, मेशिनरी औजार, फर्निचर्स तथा फिक्चर्स	९३१६२२	२५८३१
३११५०	सार्वजनिक निर्माण	८७६५२४२५	१३८०५०४
३११६०	निर्मितसरचनाको सुधार खर्च	३८६५८०	
३११७०	पूँजीगत सुधार खर्च	१५८६५००	
ख)	कुल जम्मा भुक्तानी	३१०६५५४११	३६३८४९८
ग)	बचत / कमी (ग = क-ख)	-४७७४७७०	-९५०९३
घ)	धरौटी, आकस्मिक कोष लगायतका अन्य कोषको मौज्दातको थप/ घट (+/ -)	४८९३४३३	२७५३५
घ.१)	कट्टी रकम भुक्तानी/ दाखिला गर्न बाकी	-२३५३२१७	-४५२२
ङ)	यस आ.ब.को नगद तथा बैंक मौज्दात (बचत / (कमी)) (ङ = ग+घ)	११८६६३	-६७५५८
च)	गत आ.व.को नगद तथा बैंक मौज्दात	१०१३३३११	१६८८९१
छ)	विनिमय नाफा/ घाटा तथा अन्य समायोजन		
ज)	आ.व. अन्तको बाँकी नगद तथा बैंक मौज्दात (ज= ङ+च+छ)	१०२५१९७४	१०१३३३

सुझाव

स्थानीय तहहरूद्धारा प्रदान गरिने सेवालाई छिटो, सरल, सुलभ र गुणस्तरीय बनाई स्थानीय जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन यस स्थानीय तहले कानुन तथा नीति निर्माण, साधन स्रोतको प्रभावकारी परिचालन, विकास प्रशासन, राजस्व परिचालन, नियमित सेवा प्रवाह, आर्थिक प्रशासन लगायतका विषयमा तपसिल अनुसारका सुधार गर्नुपर्दछः

- वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम सम्बन्धित मार्गदर्शनमा तोकिएबमोजिम विनियोजनमा कुशलता, कार्यान्वयनमा दक्षता र अपेक्षित नतिजा प्राप्त हुने गरी बजेट विनियोजन गरी समयमै पारित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक आयका क्षेत्रहरू पहिचान गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्नुपर्दछ। कार्ययोजना तयार गरी विगतका आय बक्यौता असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- नेपालको संविधानको धारा ५९ को उपधारा ७ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेट घाटा व्यवस्थापन तथा अन्य वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुने उल्लेख भएकोमा कतिपय प्रदेश र स्थानीय तहले यस सम्बन्धी कानुन निर्माण गर्दा संघीय कानुनसँग सामाञ्जस्यता कायम नगरेकोले यसमा सुधार हुनुपर्दछ ।
- स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन अनुसार मात्र पदाधिकारीलाई तोकिएको सुविधा व्यवस्था गर्नुपर्दछ। निर्वाचित हुने पद बाहेक राज्यकोषबाट तलव सुविधा बेहोर्ने गरी नियुक्त हुने सबै पदमा योग्यता र मापदण्ड तोकिनुपर्दछ ।
- स्थानिय सेवा ऐन र नियम अनुसार सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको आधारमा सङ्गठन संरचना निर्माण गरी स्थायी पद सिर्जना, पद दर्ता र पदपूर्ति गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
- भौगोलिक अवस्था, स्रोतको उपलब्धता, सेवा प्रवाहको अवस्थासमेतका आधारमा कानुन बमोजिम जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन प्रशिक्षण तथा तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- अनुदान दिने विषय, क्षेत्र, वर्ग, समूहबारे कानुनबाट नै स्पष्ट गरी अन्तिम प्रयोगकर्तालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने तथा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि हुने गरी अनुदान प्रदान गर्नुपर्दछ । अति विपन्न र न्यून आय वर्गलाई सेवामा पहुँच दिन प्रदान गरिने सुविधा सोही वर्गमा पुगेको सुनिश्चित गर्न सो प्राप्त गर्नेको विवरण सार्वजनिकीकरण गर्नुपर्दछ ।
- व्यावसायिक प्रकृतिको संस्थाहरूलाई पुँजीगत अनुदान प्रदान गर्दा लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने लाभको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । यस्ता संस्थाहरु विघटन भएमा बाँकी सम्पत्ति लगानीको अनुपातमा फिर्ता हुने सुनिश्चितता हुन पर्दछ। यस्तो निर्माण व्यक्तिगत स्वामित्व रहेको जग्गा वा सम्पत्तिमा गरिनु हुँदैन ।
- एउटै प्रकृतिको काममा समेत लागत अनुमान टुक्र्याई सोझै खरिद गर्ने, पूर्वानुमान गर्न सकिने अवस्थामा पनि लागत अनुमान यथार्थपरक तवरले तयार नगरी भेरिएसनबाट थप कार्य गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- खरिद सम्झौताको निर्धारित समयमा ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ। म्याद थप कार्यलाई वस्तुनिष्ठ र तथ्यमा आधारित बनाउनुपर्दछ। निर्माण व्यवसायी वा उपभोक्ताबाट भएको निर्माण कार्यको विस्तृत विवरण देखिने गरी तोकिएको ढाँचामा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८(५) बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन सार्वजनिक तथा सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाइ गर्नुपर्दछ।
- स्थानीय तहले आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही मापदण्डका आधारमा आर्थिक सहायता वितरण गरी प्राप्त गर्नेको नाम सार्वजनिक गर्नुपर्दछ। त्यसैगरी अनुत्पादक र वितरणमुखी कार्यक्रममा गरिने खर्च घटाउनुपर्दछ।
- आधारभूत तथा माध्यमिक तहका विद्यालयहरूमा प्रचलित नियमले तोकेअनुसार शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको आधारमा शिक्षक संख्या कायम गरी बढी भएका शिक्षकहरू समायोजन गर्नुपर्दछ।
- एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा रहेका विद्यार्थी संख्याको आधारमा दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, पाठ्यपुस्तक र अन्य अनुदान रकम विद्यालयलाई निकासा दिनुपर्दछ ।

- बजेट तर्जुमा पूर्व नै अनुमान गर्न सकिने शीर्षकमा समेत अर्थ विविध वा अबण्डामा बजेट राख्ने र वर्षान्तमा रकमान्तर गरी खर्च गर्ने परिपाटी नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- पूर्व तयारीका कार्य सम्पन्न भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ। स्रोतको सुनिश्चितताबेगरका कार्यक्रम/आयोजनामा आगामी वर्षको लागि दायित्व सिर्जना गरी भुक्तानी बाँकी राख्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- कार्यालय तथा अस्पताल भवन, सडक, सिँचाइ, खानेपानी जस्ता आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा स्पेसिफिकेशनले तोकेको संख्यामा निर्माण सामग्रीहरूको गुणस्तर परीक्षण गराउनुपर्दछ। साथै रनिङ्ग बिलसाथ गुणस्तर परीक्षण प्रतिवेदन संलग्न गरेर भुक्तानी दिनुपर्दछ।
- उपभोक्ता समितिबाट काम गराउँदा खरिद सम्झौतामा तोकिए बमोजिमको जनसहभागिताको अंश समितिबाट व्यहोर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा कतिपय काममा सो अंश व्यहोरेको यकिन नगरी भुक्तानी दिएकोले सम्बन्धित कर्मचारीलाई जवाफदेही बनाउनुपर्दछ ।
- जटिल प्रविधि तथा उपकरणको प्रयोग हुने निर्माण कार्य र सामग्री खरिद गर्ने कार्य समेत उपभोक्ता समितिबाट गराएकोले सोमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।
- कृषि, पशु, सहकारी संस्था लगायतलाई विभिन्न प्रयोजनमा अनुदान उपलब्ध गराउँदा किसानको सूचीकरण, वर्गीकरण, परिचयपत्रको व्यवस्था गरी तीनै तहको समन्वयमा दोहोरो नपर्ने व्यवस्था गर्दै एकीकृत विद्युतीय अभिलेख राखी वितरण गर्नुपर्दछ। नाफामूलक संस्थालाई अनुदान वितरण गर्नु हुँदैन।
- सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (कोपोमिस) तथा विद्यमान सहकारी ऐन तथा नियमको आधारमा सहकारी संस्थाहरूको सुपरिवेक्षण गरी उक्त ऐन नियम अनुसार सञ्चालन भए नभएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तयार गरी कार्यसम्पादनलाई मितव्ययी, पारदर्शी र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ। अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सोबाट देखिएका बेहोरा जिम्मेवार व्यक्तिले फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।
- वित्तीय अनुशासन कायम गर्न लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको सार्वजनिकीकरण तथा बेरुजु फर्स्यौटको कानुनी व्यवस्था एवं संयन्त्र तय गरिनुपर्दछ । लेखा समितिको कार्यसञ्चालन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा गरी सो समितिलाई प्रभावकारी बनाई बेरुजु फर्स्यौट कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ।
- सरकारी पेश्की बाँकी रहेकालाई सार्वजनिक पदमा नियुक्ति नगर्ने तथा निर्वाचित हुने पदको हकमा उम्मेदवार हुन वञ्चित गर्ने एवं म्याद नाघेको पेश्कीको विवरण सार्वजनिक निकायले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिनभित्र सार्वजनिकीकरण गर्ने कानुनी व्यवस्था हुनुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा असुल गर्नुपर्ने बेरुजु कायम रहेकोमा सो फर्स्यौट नगरुञ्जेल वृत्ति विकासमा रोक्का गर्ने तथा नयाँ नियुक्ति नहुने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा बेरुजु कायम भएमा सो व्यक्तिलाई उक्त बेरुजुबारे समयमै जानकारी गराउनुपर्ने र जानकारी नगराउने कर्मचारी उपर विभागीय कारबाही गर्ने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- जिन्सी सामग्री, यन्त्र उपकरण तथा औजारहरु आवश्यकता र औचित्यका आधारमा खरिद गरी उपयोगको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । मौज्दातमा रहेका यन्त्र, उपकरण र औजार मर्मत सम्भार गरी उपयोग हुन नसक्ने अवस्था एकीन गरेर मात्र खरिद गर्नुपर्दछ ।
- जुनसुकै तरिकाले प्राप्त गरेको जिन्सी एवं सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख अनिवार्य रूपमा सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ अनुसार कार्यालयको जनशक्तिले गर्न नसक्ने कामको लागि मात्र परामर्श सेवा खरिद गरी परामर्शदाता माथिको निर्भरता कम गर्नु पर्दछ । तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतका प्रतिवेदनहरू क्रमिक रुपले कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
- सरकारी डिजिटल सेवाहरूको गुणस्तर, पहुँच र विश्वसनीयता बढाउन सेवा स्तर सम्झौता तथा गोपनीयता सम्झौता अनिवार्य गर्नुपर्दछ। एकै प्रकारको कामको लागि निकायगतरूपमा अलग - अलग सूचना प्रविधि प्रणाली खरिद गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।
- सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता लागि नागरिक सचेतना वृद्धि कार्यक्रम गर्नुका साथै नागरिकबाट पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने विधि अवलम्बन गर्नुपर्दछ। समयको उपलव्धता एवं सेवा खरिद गर्ने सामर्थ्य सहितको सेवा प्रवाह तय गरिनुपर्दछ ।
- सेवाग्राही समेतको योगदानमा आधारित रही विभिन्न कोषको स्थापना भएकोमा यस्ता कोषको रकम खर्च गर्दा सेवाग्राहीको हित संरक्षण भएको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ ।